

Kombinovaná druhá a tretia pravidelná správa o Slovensku

A. Účel a všeobecné povinnosti (čl. 1-4)

1. Uznesením vlády SR č. 25/2014 bol schválený materiál *Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 – 2020*¹. Základným cieľom Národného programu bolo prostredníctvom definovaných úloh a opatrení zabezpečiť dosahovanie pokroku v oblasti ochrany práv osôb so zdravotným postihnutím uznaných Dohovorom OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (ďalej len „dohovor“) a pokroku pri ich používaní. Opatrenia obsiahnuté v Národnom programe boli zostavené podľa oblastí na základe jednotlivých článkov dohovoru. Na jej tvorbe sa podieľali zástupcovia ústredných orgánov štátnej správy, verejnej správy a podľa čl. 4 ods. 3 dohovoru aj osoby so zdravotným postihnutím prostredníctvom svojich reprezentatívnych organizácií, pričom každé 2 roky sa vykonávala jeho aktualizácia a vyhodnocovanie.
2. *Správa o plnení opatrení vyplývajúcich z Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 – 2020 a návrh na jeho aktualizáciu*² bola schválená uznesením č. 587 dňa 14.12.2016. Dokument bol prvou súhrnnou správou o plnení úloh vyplývajúcich z Národného programu, pričom dokumentuje plnenie úloh za obdobie rokov 2014 – 2015. Súčasne sú v ňom zapracované jednotlivé záverečné odporúčania Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím³, ktoré boli Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „MPSVR SR“) zaslané na základe obhajoby Východiskovej správy Slovenskej republiky k Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím v apríli 2016.
3. Uznesením vlády SR č. 357/2018 bola schválená *II. Správa o plnení opatrení vyplývajúcich z Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 – 2020 a návrh na jeho aktualizáciu*⁴, ktorá hodnotí stav plnenia opatrení za obdobie rokov 2016 - 2017.
4. Za účelom poskytnutia komplexnej informácie o stave plnenia opatrení v hodnotiacom období rokov 2018 – 2019 bola vypracovaná *Záverečná správa o plnení opatrení Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 – 2020*.

¹ <https://www.employment.gov.sk/files/stredisknsky/rodina-socialna-pomoc/tazke-zdravotne-postihnutie/narodny-program-rozvoja-zivotnych-podmienok-osob-so-zdravotnym-postihnutim-roky-2014-2020.pdf>

² <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/tazke-zdravotne-postihnutie/sprava-plneni-opatreni-vyplvajucich-z-nprzpozp-2014-2016-navrhom-jeho-aktualizaciju.pdf>

³ <https://www.mpsvr.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/tazke-zdravotne-postihnutie/zaverecne-odporucania-k-vychodiskovej-sprave-slovenskej-republiky.docx>

⁴ <https://www.mpsvr.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/tazke-zdravotne-postihnutie/vlastnymat.rtf>

5. Zriadenie a budovanie kapacít kontaktných miest a koordinačných mechanizmov je zabezpečené prostredníctvom 2 zástupcov sekundárnych kontaktných miest na jednotlivých ministerstvách, ktorí sa podieľajú na koordinácii, zhromažďovaní a šírení informácií ako aj vykonávaní samotného dohovoru. Menný zoznam ako aj kontaktné údaje zástupcov sú uverejnené na webovej stránke MPSVR SR⁵. V roku 2016 začal vykonávať svoju činnosť aj Úrad komisára pre osoby so zdravotným postihnutím, ktorého základným rámcom pre plnenie úloh úradu sú záväzky Slovenskej republiky vyplývajúce z dohovoru a Opčného protokolu k dohovoru, vrátane monitoringu. Okrem toho sa téme ochrany práv osôb so zdravotným postihnutím a diskriminácie venuje aj Kancelária verejnej ochrankyne práv a Slovenské národné stredisko pre ľudské práva.
6. Úrad splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity vo svojich medzisektorových politikách vychádza zo *Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020*⁶, ktorá tvorí hlavný strategický dokument vlády SR. Stratégiu tvoria jednotlivé Akčné plány pre oblasti: vzdelávanie, zamestnanosť, zdravie, bývanie, finančné začlenenie, nediskriminácia a oblasť prístupov smerom k väčšinovej spoločnosti - Iniciatíva integrácie Rómov prostredníctvom komunikácie. Akčné plány sa aktualizujú v dvojročných intervaloch. Napĺňanie Akčných plánov prispieva k znižovaniu rozdielov v zdravotnom stave medzi Rómami a väčšinovou populáciou, k ochrane a dôstojnosti pre marginalizované rómske komunity, k lepšiemu zabezpečeniu zdravotnej starostlivosti, k podpore zdravia a prevencii chorôb, k zlepšeniu životných podmienok a dostupnosti využívania služieb zdravotnej starostlivosti. Stav realizácie jednotlivých opatrení Akčných plánov úrad priebežne monitoruje a každoročne predkladá monitorovaciu správu vláde SR.
7. Pokrok dosiahnutý v rámci národného programu je vyhodnocovaný každé 2 roky prostredníctvom jednotlivých správ.
8. Úzka konzultácia s osobami so zdravotným postihnutím a ich reprezentatívnymi organizáciami je zabezpečená personálnym obsadením Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím (stály odborný orgán Rady vlády SR pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť (ďalej len „RVLP“)), v ktorom je štatútom garantované zastúpenie reprezentantov jednotlivých skupín organizácií osôb so zdravotným postihnutím (mentálne postihnutie, chronické ochorenie, duševné poruchy a poruchy správania, sluchové postihnutie, telesné postihnutie, zrakové postihnutie). Členmi Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím sú aj zástupcovia zainteresovaných rezortov a územnej samosprávy na miestnej a regionálnej úrovni (Združenie samosprávnych krajov SK8, Združenie miest a obcí Slovenska, Únia miest Slovenska). Konzultácie v prípade konkrétnych procesov rozhodovania sú

⁵ <https://www.mpsvr.sk/files/slovensky/rodina-socialna-pomoc/tazke-zdravotne-postihnutie/sekundarne-kontaktne-miesta-18.12.2019.docx>

⁶ http://www.minv.sk/swift_data/source/romovia/dokumenty/StrategiaSR_integraciaRomov.pdf

zabezpečované aj ich prizývaním do pracovných skupín a účasťou na medzirezortných rozporových konaniach.

B. Osobitné práva (čl. 5 – 30)

Rovnosť a nediskriminácia (čl. 5)

9. V roku 2016 vzniklo na Ministerstve spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „MS SR“) Analytické centrum s cieľom zefektívnenia súdneho systému a zvýšenia vymáhateľnosti práva v SR. Analytické centrum systematicky zbiera, spracováva, vyhodnocuje a poskytuje relevantné údaje získané z funkčných informačných systémov na účely rezortnej a medzinárodnej štatistiky. Antidiskriminačné spory sú vedené ako samostatná kategória, nemalo by viac teda dochádzať k miešaniu so spotrebiteľskými alebo pracovnoprávnymi spormi. Súdny sú povinné bližšie určiť na akom základe došlo k diskriminácii.

10. Ďalej sa dáta zbierajú na základe zadefinovania druhu nároku ako:

- Spory týkajúce sa práva na rovnaké zaobchádzanie v sociálnom zabezpečení
- Spory týkajúce sa práva na rovnaké zaobchádzanie v zdravotnej starostlivosti
- Spory týkajúce sa práva na rovnaké zaobchádzanie v poskytovaní tovarov a služieb
- Spory týkajúce sa práva na rovnaké zaobchádzanie vo vzdelávaní
- Spory týkajúce sa práva na rovnaké zaobchádzanie v pracovnoprávných vzťahoch a obdobných právnych vzťahoch
- Ostatné spory týkajúce sa práva na rovnaké zaobchádzanie a ochranu pred diskrimináciou (podľa zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon))

Z predbežnej analýzy čiastkových dát za rok 2019 vyzerá, že sa podarilo odstrániť predchádzajúce nedostatky a zlepšiť kvalitu zberaných dát.

11. Okrem toho MS SR v rámci dotačnej schémy podporilo celonárodný prieskum ohľadom diskriminácie a intolerancie, ktorej čelia LGBTI ľudia. Projekt neziskovej organizácie Inakosť sa zameriaval na pohľad LGBTI populácie. Prieskum vyzbieral dáta od 2088 respondentov, ktorí sa vnímajú ako geovia, lesby, bisexuáli alebo transrodové osoby, staršie ako 15 rokov prostredníctvom online dotazníka, ktorý bol distribuovaný 30 000 ľuďom a patrí k najväčším prieskumom tohto druhu na Slovensku. Výbor pre práva LGBTI ľudí sa zaoberá možnosťou získania dát aj prostredníctvom Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021.

12. Aj keď parlament v roku 2019 zamietol návrh na zmenu a doplnenie antidiskriminačného zákona⁷, ktorý mal za cieľ upraviť legislatívu v súlade s

⁷ <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=473730>
<https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=473731>

odporúčaním Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím⁸, Dohovor je priamo aplikovateľný a má prednosť pred zákonom. Slovenské súdy aplikujú tie ustanovenia, ktoré zabezpečujú väčší rozsah ochrany ľudských práv a slobôd.

13. MS SR v rámci svojej dotačnej schémy poskytuje dotácie na presadzovanie, podporu a ochranu ľudských práv a slobôd a na predchádzanie všetkým formám diskriminácie, vrátane prierezovej diskriminácie, akými sú napríklad rasizmus a iné prejavy intolerancie. Dotácie na podporu ľudských práv sa poskytujú na posilnenie efektívnosti vymáhateľnosti práv a slobôd, podporu neziskových organizácií, vzdelávania a školenia, zvyšovania informovanosti, poradenskú, monitorovaciu činnosť a bezplatnú právnu pomoc, analytickú a expertnú činnosť, podporu kultúrnych a spoločensko-vedeckých aktivít, ako aj zlepšenie kvality života znevýhodnených skupín obyvateľstva. Zoznamy podporených subjektov a výšky dotácií (2017, 2018, 2019, 2020) sú dostupné na webovom sídle MS SR⁹.

Medzi projektmi podporenými v roku 2020 v celkovej sume 769 500 €, boli viaceré zamerané na osoby so zdravotným postihnutím, podporu bezbariérovosti, duševné zdravie, pre deti a rodičov s poruchami sluchu, nepočujúcich, kultúrny festival pre nevidiace deti a mládež z marginalizovaných skupín alebo pokračujúci projekt na sebaobhajovanie ľudí s mentálnym postihnutím.

14. MS SR dlhodobo podporuje aj neziskovú organizáciu Liga za ľudské práva, ktorá sa špecializuje na pomoc migrantom a utečencom. Rovnako podporilo niekoľko LGBTI projektov, projekty zamerané na pomoc seniorom, deťom a ženám, vrátane rovnosti medzi mužmi a ženami a marginalizovaných skupín.

15. Okrem toho, MS SR poskytuje rovnako dotácie pre akreditované subjekty, ktoré poskytujú špecializovanú odbornú pomoc obzvlášť zraniteľným obetiam. Obzvlášť zraniteľnou obeťou podľa zákona 274/2005 Z. z. o obetiach trestných činov je aj osoba so zdravotným postihnutím, pričom ustanovenie priamo odkazuje na dohovor.

16. Momentálne je z celkového počtu 11 akreditovaných subjektov na pomoc obetiam MS SR registrovaných 9, ktoré poskytujú špecializovanú odbornú pomoc obzvlášť zraniteľným obetiam. Špecializovanou odbornou pomocou obzvlášť zraniteľným obetiam v zmysle zákona sa rozumie cieleňá integrovaná odborná činnosť a poskytovanie služieb všeobecnej odbornej pomoci, krízovej psychologickú intervencie, vyhodnotenia hrozby nebezpečenstva a ohrozenia života alebo zdravia, sprostredkovania poskytovania sociálnych služieb v zariadení núdzového bývania a špecializovaného sociálneho poradenstva, ak sú život alebo zdravie obzvlášť zraniteľnej obeť bezprostredne ohrozené. Zoznam subjektov poskytujúcich špecializovanú odbornú pomoc je dostupný na webovom sídle MS SR¹⁰.

⁸ novelizoval § 2a ods. 1 antidiskriminačného zákona tak, aby zahŕňal odmietnutie primeraných úprav ako diskrimináciu na základe zdravotného postihnutia ...“

⁹ 1. <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Ministerstvo/Dotacie/Dotacie-na-podporu-ludskych-prav.aspx>

¹⁰ <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Registre/Zoznamy-vedene-MS-SR/Register-pomoc-obetiam-zoznam.aspx>

17. Téma diskriminácie LGBTI osôb sa bližšie venuje Výbor pre práva LGBTI osôb, ktorý je stálym odborným orgánom RVLP, pre otázky týkajúce sa práv lesbičiek, gejov, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych ľudí. Na žiadosť Výboru pre práva LGBTI osôb bola vypracovaná analýza právneho statusu nezosobášených párov. Zoznam právne neupravených životných situácií nezosobášených osôb je verejne prístupný na webovom sídle MS SR. V rámci aktivít Výboru prebiehajú aj rokovania s Ministerstvom zdravotníctva Slovenskej republiky (ďalej len „MZ SR“) a Ministerstvom vnútra Slovenskej republiky (ďalej len „MV SR“) ohľadom zmeny legislatívy k podmienkam pri zmene pohlavia transrodových osôb v súlade s medicínskymi poznatkami a s medzinárodnými zmluvami upravujúcimi ľudské práva a slobody, ktorými je Slovenská republika viazaná.
18. S cieľom zlepšiť a zefektívniť právo na spravodlivý súdny proces sa časť aktivít sústredí najmä na vzdelávanie a scitlivenie osôb na tému diskriminácie na základe zdravotného postihnutia tak, aby ju dokázali nielen identifikovať, ale jej aj účinne predchádzať pri výkone svojej moci. Justičná akadémia Slovenskej republiky ako vzdelávacia inštitúcia s celoštátnou pôsobnosťou zabezpečuje, organizuje a vykonáva vzdelávanie sudcov a sudkýň, prokurátorov a prokurátoriek, ako aj odborného personálu v rámci justície pravidelne organizuje vzdelávacie aktivity so zameraním na rovnosť a nediskrimináciu.
19. Vzdelávania v justícii v oblasti rovnosti a diskriminácie zabezpečuje tiež Slovenské národné stredisko pre ľudské práva (ďalej aj ako „Stredisko“) alebo organizácia Občan, demokracia a zodpovednosť, ktorá je podporovaná v rámci dotačnej schémy MS SR.
20. Podľa údajov Analytického centra MS SR neevidujeme nijaké súdne rozhodnutia za rok 2018 a 2019, ktoré by sa týkali diskriminácie na základe zdravotného postihnutia. SNSLP však v roku 2018 evidovalo 9 prípadov, kedy klienti namietali diskrimináciu motivovanú ich zdravotným postihnutím.

Ženy so zdravotným postihnutím (čl. 6)

21. SR je demokratická krajina založená na občianskom princípe, všetky politiky, legislatíva a úprava vzťahov týkajúce sa žien a dievčat so zdravotným postihnutím sú zahrnuté v strategických materiáloch, zákonoch a iných predpisoch. Všetky strategické materiály, politiky a iné dôležité dokumenty sú konzultované podľa čl. 4 ods. 3 dohovoru s reprezentatívnymi organizáciami osôb so zdravotným postihnutím.

Deti so zdravotným postihnutím (čl. 7)

22. Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch (ďalej len „NKS“) pripravuje aktualizáciu Národnej stratégie na ochranu detí pred násilím, ktorej jedným zo základných postulátov je nediskriminácia detí, a to v žiadnom smere, či prístupe. Súčasne bola schválená Koncepcia ochrany a podpory detí v online priestore, ktorá reflektuje ohrozenia i intervencie všetkých detí, bez ohľadu na etnickú príslušnosť, vierovyznanie, či zdravotné alebo iné postihnutie. V rámci

prevencie NKS už opakovane realizuje kampaň, zameranú na scitlivovanie verejnosti voči akémukoľvek násiliu páchaného na deťoch.

23. SR nevedie žiadne štatistické údaje týkajúce sa prístupu detí so zdravotným postihnutím k službám poskytovaným širokej verejnosti, a to v členení podľa veku, pohlavia, etnického pôvodu a miesta bydliska.
24. V roku 2019 realizovalo NKS vzdelávanie zamestnancov, ktorí pracujú s obeťami násilia, páchaného na deťoch, avšak so zreteľom na maloletých páchatelov násilia. V rámci uvedeného vzdelávania bola osobitná časť venovaná páchaniu násilia na znevýhodnených deťoch, či už z hľadiska zdravotného postihnutia alebo príslušnosti k marginalizovaným skupinám. Táto problematika je v tieni všeobecne diskutovaných tém a NKS aj v roku 2020 bude realizovať predmetný vzdelávací program, avšak v súčasnosti pracuje na jeho modifikácii formou dištančného vzdelávania.
25. Orgán sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately (ďalej len „SPODaSK“) nemôže rozhodnutím o uložení výchovného opatrenia odňať dieťa z osobnej starostlivosti rodičov alebo osoby, ktorá sa osobne stará o dieťa. Zásadným pre prácu s dieťaťom a jeho rodinou, a teda aj pre plánovanie, je zhodnotenie situácie dieťaťa a rodiny a následne určenie miery ohrozenia dieťaťa. Miera ohrozenia dieťaťa je určujúca pre prácu orgánov SPODaSK, ako aj Centrum pre deti a rodinu (ďalej len „CDR“) pretože umožňuje identifikovať potenciál rodiny, možné oblasti sanácie rodiny a indikuje voľbu ďalších postupov.
26. V apríli 2018 nadobudla účinnosť novela zákona o SPODaSK, ktorej cieľom je o.i. zvýšením a zlepšením dostupnosti odbornej pomoci deťom a ich rodinám posilniť prevenciu pred prijatím krajných opatrení vedúcich k odňatiu dieťaťa zo starostlivosti rodičov. Očakávaným prínosom je aj znížený počet rozhodnutí súdu o uložení ústavnej starostlivosti deťom a vyňatí dieťaťa z pôvodného rodinného prostredia, zvýšený počet návratov detí do biologickej rodiny a predchádzanie vzniku krízových situácií.
27. Jadrom zmien je nielen vznik nového druhu zariadenia (po dohode zástupcov štátnych aj neštátnych zariadení SPODSK vznikol namiesto bývalých detských domovov, krízových stredísk a resocializačných stredísk nový druh zariadenia CDR, ale najmä zásadná zmena v podmienkach výkonu zariadení – CDR utvárajú podmienky na rozvoj ambulantných a terénnych opatrení a zároveň ponúkajú možnosť tzv. dobrovoľných pobytov detí a detí s rodičmi.
28. Týmto sa vytvoril priestor na podporu a pomoc pre rodiny s deťmi so zdravotným znevýhodnením resp. s iným zdravotne postihnutým členom rodiny (napr. rodičom). Medzi ambulantné a terénne opatrenia, pre tieto rodiny patrí napr. nácvik zručností, programy na prispôsobenie sa novej situácii (náhla zmena zdravotného stavu, prijatie dieťaťa so zdravotným postihnutím a podobne) v rodine, v domácom prostredí. Novela utvorila podmienky aj na cielenú pomoc pobytovou formou po dohode s rodičom a na základe odporúčania orgánu SPODaSK (oi. aj nácvik starostlivosti o zdravotne znevýhodnené dieťa alebo v obsluhu dieťaťa a pod.).

29. V SR súd, ako aj SPODaSK rešpektujú zásadu prednosti umiestňovania detí, ktoré nemôžu vyrastať vo svojom prirodzenom rodinnom prostredí do náhradného prostredia (s prednosťou formálnej starostlivosti blízkych príbuzných) pred starostlivosťou v zariadeniach na výkon rozhodnutia súdu. Ak sa rodičia ďalej nemôžu starať o dieťa a túto starostlivosť nie je možné zabezpečiť ani príbuznými a blízkymi, dieťaťu je sprostredkovaná náhradná rodinná starostlivosť (pestúnska starostlivosť a osvojenie). Záujemci o náhradnú rodinnú starostlivosť musia absolvovať prípravu na náhradnú rodinnú starostlivosť v rámci ktorej sú pripravené aj moduly prípravy náhradnú rodinnú starostlivosť ťažkoumiestniteľných detí, vrátane detí so zdravotným znevýhodnením tak, aby sa zvýšila ich šanca na umiestnenie do náhradných rodín.
30. Ak aj dieťa musí byť umiestnené v zariadení, vykonávanie ústavnej starostlivosti, neodkladného opatrenia a výchovného opatrenia v profesionálnej náhradnej rodine má prednosť pred ich vykonávaním v samostatných skupinách a špecializovaných samostatných skupinách (explicitne uvedené v zákone). Ak výsledky odbornej diagnostiky alebo priebežné výsledky odbornej diagnostiky preukazujú, že zdravotný stav dieťaťa s duševnou poruchou vyžaduje ošetrovateľskú starostlivosť v špecializovanej samostatnej skupine alebo je dieťaťu potrebné vzhľadom na jeho zdravotný stav poskytovať osobitú starostlivosť v špecializovanej samostatnej skupine, centrum požiada posudkového lekára úradu práce, sociálnych vecí a rodiny o posúdenie potreby osobitnej starostlivosti v špecializovanej skupine (v prípade, že posudkový lekár neverifikuje potrebu osobitnej starostlivosti, deti sú integrované v samostatných skupinách).
31. Výraznou zmenou v podpore starostlivosti o deti so zdravotným postihnutím, ktoré sú odkázané na pomoc inej fyzickej osoby je rozšírenie možností peňažných príspevkov na osobnú asistenciu (v plnej miere financované zo štátneho rozpočtu) od roku 2018. Peňažný príspevok na osobnú asistenciu je možné poskytovať aj deťom, pre ktoré sa vykonávajú opatrenia v centrách pre deti a rodiny pobytovou formou na základe rozhodnutia súdu a mladým dospelým (mladí ľudia, ktorí boli ako deti umiestnení v zariadení na základe rozhodnutia súdu a zariadenie na základe ich žiadosti pokračuje v poskytovaní pomoci pobytovou formou), a to
- deťom s ťažkým zdravotným postihnutím umiestneným v profesionálnych náhradných rodinách (nie je možné, aby osobnú asistenciu vykonával profesionálny náhradný rodič),
 - na sprevádzanie dieťaťa do školy a zo školy, ak je škola mimo priestorov tohto zariadenia,
 - mladým dospelým na podporu ich samostatnosti a nezávislosti.
32. Účelom osobnej asistencie je aktivizácia, podpora sociálneho začlenenia fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a podpora jej nezávislosti a možnosti rozhodovať sa a ovplyvňovať plnenie rodinných rolí, vykonávanie pracovných aktivít, vzdelávacích aktivít a voľnočasových aktivít. Osobnú asistenciu nie je možné podmieňovať druhom zdravotného postihnutia, stupňom zdravotného postihnutia alebo závažnosťou zdravotného postihnutia.

33. Dňa 20.5.2020 bol v Zbierke zákonov SR pod č. 124/2020 Z. z. vyhlásený Nález Ústavného súdu SR (ďalej len „ÚS SR“) sp. zn. PL. ÚS 16/2018-104 z 2.4.2020 vo veci nesúlady zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného s Ústavou SR, s Medzinárodným paktom o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach a s Dohovorom o právach osôb so zdravotným postihnutím. Dňom vyhlásenia nálezu ÚS SR v Zbierke zákonov SR stratilo pri peňažnom príspevku na osobnú asistenciu ustanovenie § 22 ods. 2 prvej vety v časti „najskôr od 6. roku veku do dovŕšenia 65. roku veku“ účinnosť (t.j. dňom 20.5.2020 sa v konaniach vo veci peňažného príspevku na osobnú asistenciu už neuplatňuje ani dolná veková hranica veku).

Zvyšovanie povedomia (čl. 8)

34. Úrad vlády SR mal v roku 2018 spustenú reklamnú kampaň s Eugenom - sprievodcom eurofondovými projektmi, kde sa zamerával aj na problematiku osôb so zdravotným postihnutím. Problematika osôb so zdravotným postihnutím je zachytená v reklamnom spote - "Bezbariérový prístup"¹¹. Reklamná kampaň bola vo výraznej miere podporená a odvysielaná v médiách so silným zásahom a po celom Slovensku. Následne spomenutá aj v interných materiáloch, časopise a inej komunikácii.
35. Slovenské národné stredisko pre ľudské práva organizuje rôzne vzdelávacie aktivity a semináre na témy ako napr. „Rovnosť a nediskriminácia“, „Prístupnosť a zamestnávanie“, „Prevencia a eliminácia diskriminácie“, ktoré sa priamo dotýkajú práv osôb so zdravotným postihnutím (viď. príloha č. 1).

Prístupnosť (čl. 9)

36. Konceptne prístupnosť dopravy osobám so zdravotným postihnutím rieši Stratégia rozvoja verejnej osobnej a nemotorovej dopravy SR do roku 2020 (uznesenie vlády SR 311/2014 ako súčasť Strategického plánu rozvoja dopravnej infraštruktúry do roku 2020). Schválené priority sú premietnuté najmä do Operačného programu Integrovaná infraštruktúra prostredníctvom ktorého sú tieto priority implementované. V prioritnej osi 1 ide o modernizáciu železničnej infraštruktúry a obnovu mobilných prostriedkov a v prioritnej osi 3 (Verejná osobná doprava) ide o modernizáciu koľajových vozidiel a trolejbusov, budovanie a modernizáciu električkových tratí a prestupných terminálov integrovanej osobnej prepravy. Realizácia uvedených opatrení významne prispeje k zabezpečeniu prístupnosti dopravy osobám so zdravotným postihnutím najmä vo vzťahu k zabezpečeniu bezbariérového prístupu.
37. V roku 2019 bola prijatá vyhláška Ministerstva dopravy a výstavby SR č. 5/2020, ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia týkajúce sa objednávaní verejnej osobnej dopravy s účinnosťou od 1.2.2020. Vyhláškou sa okrem iného zavádza

¹¹ https://youtu.be/SgKjL_E_6hE

jednotná štruktúra základných tarifných skupín, kde sa upravujú a zjednodušujú cestovné doklady aj pre osoby s ťažkým zdravotným postihnutím.

38. Na základe návrhu komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím s podporou poslancov NR SR bola prijatá novela zákona č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových, podľa ktorej sa už súhlas vlastníkov bytov a nebytových priestorov na montáž zdvíhacieho zariadenia v spoločných častiach bytových domov nevyžaduje. Novelou účinnou od 1.2.2020 už vlastníci bytov nemôžu odmietnuť montáž zdvíhacieho zariadenia v spoločných častiach bytových domov. Pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu je tak zabezpečené právo na prístup do vonkajšieho prostredia.
39. V rámci legislatívnych opatrení vo väzbe k zákonu č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon), ako aj o ďalších prijatých opatreniach na zabezpečenie prístupnosti osôb so zdravotným postihnutím k verejne prístupným novým a existujúcim budovám uvádzame, že sa nám nedarí dosahovať splnenie opatrenia novelou stavebného zákona a vykonávacích predpisov, ale Ministerstvo dopravy a výstavby SR (ďalej len „MDV SR“) pracuje na návrhu nových stavebných predpisov. Návrhy nových predpisov boli prerokované aj so zástupcami organizácií občanov so zdravotných postihnutím.
40. Naďalej sa stavajú a kolaudujú bariérové verejné budovy, a to aj také stavby, akými sú napr. školy, zdravotnícke zariadenia, budovy verejnej správy. Stavby deklarované ako bezbariérové majú mnoho nesprávnych riešení, nie sú prístupné vo všetkých častiach a priestoroch určených pre verejnosť, nemajú požadované vybavenie (prvky) podľa vyhlášky a pod.
41. Opatrenia pre zabezpečenie prístupnosti, používania a podporu univerzálneho dizajnu (navrhovania) vyplývajú z navrhovanej vyhlášky „Všeobecné technické požiadavky na bezbariérové užívanie stavieb“, ktorá bude prílohou 1 návrhu zákona o výstavbe a v ktorej sa ustanovujú aj technické požiadavky na stavby užívané osobami s obmedzenou schopnosťou pohybu alebo orientácie.
42. V oblasti výstavby je to najmä zabezpečenie bezbariérovosti, t. z. čo najvyššej úrovne uľahčenia prístupu k budovám, flexibility priestorov, jednoduchosti pri orientácii a bezpečnosti použitia materiálov a vybavenia interiéru i exteriéru budov.
43. V navrhovanej novej vyhláške „Príloha 1 Všeobecné technické požiadavky na bezbariérové užívanie stavieb“ budú v časti určenej požiadavkám o bezbariérovosti pridané ďalšie odseky, pojednávajúce o tom, že bezbariérovosť sa bude uplatňovať tiež pri zmenách dokončených stavieb a zmenách v užívaní stavieb, ale to tiež len v odôvodnených prípadoch, pretože v niektorých dokončených alebo aj v pamiatkovo chránených stavbách nie je zo závažných dôvodov možné debariérizáciu vykonať, alebo len v obmedzenej miere.

44. Prostredníctvom podpory zo Štátneho fondu rozvoja bývania sa v rámci účelu obnova bytovej budovy poskytuje aj výhodný úver na stavebnú úpravu spoločných častí bytového domu a spoločných zariadení bytového domu, ktorou sa umožní prístup do bytov v bytovom dome pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu. Ide napr. o vybudovanie nájazdu pre vozičkárov pre vstup do bytového domu, vybudovanie výťahu, atď.
45. Podpora na obstaranie cenovo prijateľného a prístupného sociálneho bývania, či už vo forme nenávratných dotácií alebo výhodných dlhodobých úverov sa poskytuje bez regionálneho obmedzenia na celom území SR.
46. Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu splnil povinnosť úplnej transpozície smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2102 z 26.10.2016 o prístupnosti webových sídel a mobilných aplikácií subjektov verejného sektora (ďalej len „smernica“) a to jej transponovaním do vyhlášky č. 78/2020 Z. z o štandardoch pre informačné technológie verejnej správy, ktorá je podzákonnou normou k zákonu č. 95/2019 Z. z. o informačných technológiách vo verejnej správe. Úrad priebežne plní povinnosti, ktoré táto smernica ukladá a ktoré mu vyplývajú z pozície gestora tejto smernice. Úrad v roku 2019 vydal Metodické usmernenie k monitorovaniu prístupnosti webových sídel, ktorý podrobnejšie vymedzuje procedurálne a technické postupy hodnotenia webových stránok z pohľadu prístupnosti podľa celosvetovo uznávaných princípov a zároveň v súlade so slovenskou legislatívou. Aktuálne začal prebiehať povinný monitoring webových sídel subjektov verejnej správy tak ako to ustanovuje smernica. Výsledný report z monitoringu bude zaslaný EK v zmysle smernice.

Právo na život (čl. 10)

47. Hlavnou úlohou odboru štandardných preventívnych, diagnostických a terapeutických postupov v rámci MZ SR je koordinácia a realizácia projektu pod názvom „Tvorba nových a inovovaných štandardných klinických postupov (ŠDTP) a ich zavedenie do medicínskej praxe“. Niektoré postupy sú zatiaľ v procese implementácie, ktorý zahŕňa legislatívne úpravy, prípravu materiálno-technického vybavenia, riešenie otázky ľudských zdrojov ako aj vzdelávanie odborníkov. Ide o významný posun, pretože práve ŠDTP koncentrujú najdôležitejšie a najnovšie vedecké poznatky do konkrétneho klinického problému, optimalizujú rozhodnutie lekára a odporúčajú adekvátnu účinnú liečbu.
48. V rámci realizácie tohto projektu bola vytvorená odborná pracovná skupina „Psychiatria“, ktorá od roku 2018 intenzívne pracuje na príprave štandardných preventívnych, diagnostických a terapeutických postupov pre medicínsku prax. V rámci Slovenskej psychiatrickej spoločnosti SLS bola vo februári 2019 zriadená expertná odborná pracovná skupina pre aktualizáciu existujúcich Odborných usmernení MZ SR k používaniu obmedzovacích prostriedkov (ďalej len „OP“) u pacientov v zdravotníckych zariadeniach poskytujúcich psychiatrickú starostlivosť (Vestník MZ SR č. 25/2009) a vytvorenie tých, ktoré chýbajú práve v súvislosti s používaním OP tak, aby boli v súlade s požiadavkami CPT a podľa Dohovoru OSN

(CAT). Štandardný diagnostický a terapeutický postup pri EKT liečbe sa stal platným dňa 1.6.2020 kedy bol vyhlásený. Taktiež štandardný postup pre procesný manažment v súvislosti s hospitalizáciou dospelého pacienta bez informovaného súhlasu na psychiatrickom oddelení (nedobrovoľná hospitalizácia) nadobudol platnosť dňa 1.6.2020. Cieľom je nielen vypracovanie záväzných usmernení vydaných MZ SR, ale aj návrh systému ich vnútornej aj vonkajšej kontroly s možnosťou spätnoväzobného kontrolného mechanizmu, evidencie, registrov.

49. Doteraz v SR neboli zriadené žiadne bezpečnostné psychiatrické oddelenia. Plánovaná je výstavba ev. rekonštrukcia existujúcich priestorov v piatich psychiatrických nemocniciach s kapacitou celkovo cca 100 lôžok /5x20/ /pokrývajúcich geografické aj personálne hľadisko/, t. č. vo fáze projektovej dokumentácie a rozpočtu. Ako dočasná náhrada bezpečnostných oddelení do začiatku ich realizácie v týchto psychiatrických nemocniciach sa t. č. plánuje zriadenie cca 2 izolačných miestností ich dobudovaním (ktoré postupne ako prvé nahradia sieťové posteľe) – aktuálne sa pracuje na časovom harmonograme a rozpočte na ich realizáciu. V rámci Slovenskej psychiatrickej spoločnosti SLS bola vo februári 2019 zriadená expertná odborná pracovná skupina pre bezpečnostné lôžka, ktorá sa bude podrobnejšie zaoberať touto otázkou, tiež monitoringom celého procesu najmä v rámci spolupráce s MZ SR. V tejto súvislosti je plánovaná služobná cesta odborníkov do zariadení, kde je systém obmedzených prostriedkov dobre zavedený a etablovaný podľa požadovaných európskych noriem aj CPT štandardov. Predpokladá sa, že zriadením bezpečnostných oddelení dôjde k celkovému poklesu používania obmedzovacích prostriedkov a vytvorí sa možnosť pre postupné vyradovanie používania sieťových postelí.
50. Právny poriadok SR zaručuje každej osobe bez rozdielu ochranu jej základných práv a slobôd. SR pristúpila k záväzkom vyplývajúcim z viacerých medzinárodnoprávných dokumentov týkajúcich sa ochrany ľudských práv a slobôd, vrátane ochrany pred mučením a iným neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním. Prípady nerešpektovania, resp. porušovania ľudských práv a slobôd môžu byť postihované ako trestné činy a trestané v súlade s relevantnými ustanoveniami zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon. Trestnoprávna legislatíva neobsahuje diskriminačné ustanovenie, podľa ktorého by sa prípady trestných činov na osobách so zdravotným postihnutím, resp. na osobách umiestnených v psychiatrických zariadeniach posudzovali nerovnomerne z hľadiska objektívneho vyšetrenia trestnej veci.
51. V ustanovení § 1 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok je zakotvená všeobecná povinnosť orgánov činných v trestnom konaní a súdov v každom jednotlivom štádiu trestného konania postupovať tak, aby bol naplnený predmet zákona, t.j. náležité zistenie trestných činov a spravodlivé potrestanie ich páchatel'ov. Uvedená zásada je platná všeobecne a orgány činné v trestnom konaní v pôsobnosti Policajného zboru sú povinné dodržiavať túto zásadu ako aj ďalšie príslušné ustanovenia Trestného poriadku pri všetkých trestných veciach, v ktorých vykonávajú vyšetrovanie alebo skrátené vyšetrovanie. Povinnosť policajta vykonávať urýchlené, zákonné a dôsledné vyšetrovanie, je upravená v príslušných ustanoveniach Trestného poriadku. Podľa §

201 ods. 3 Trestného poriadku okrem prípadu, na ktorý je potrebné rozhodnutie alebo súhlas sudcu pre prípravné konanie alebo prokurátora, vykonáva policajt všetky úkony samostatne a je povinný ich vykonať v súlade so zákonom a včas.

52. Pre orgány činné v trestnom konaní a súdy platí okrem iného aj tzv. zásada oficiality vyjadrená v ustanovení § 2 ods. 6 Trestného poriadku, podľa ktorej ak Trestný poriadok neustanovuje inak, orgány činné v trestnom konaní a súdy konajú z úradnej povinnosti. Vázobné veci sú povinné vybavovať prednostne a urýchlene. Na obsah petícií zasahujúcich do plnenia týchto povinností orgány činné v trestnom konaní ani súd neprihliadajú. Podľa uvedenej zásady sú orgány činné v trestnom konaní povinné vykonávať úkony trestného konania z úradnej povinnosti. Táto zásada môže byť v prípravnom konaní prelomená tzv. inštitútom súhlasu poškodeného u taxatívne uvedených trestných činov v § 211 ods. 1 Trestného poriadku. Inštitút súhlasu poškodeného však nemožno aplikovať, ak bola trestným činom spôsobená smrť.
53. Je tiež potrebné spomenúť, že existuje informačná povinnosť poskytovateľov zdravotnej starostlivosti niektoré prípady oznámiť orgánom činným v trestnom konaní. Poskytovateľ zdravotnej starostlivosti je povinný podľa § 79 ods. 2 zákona č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve oznamovať orgánom činným v trestnom konaní
- a) dokonané samovraždy, samovražedné pokusy a prípady, v ktorých je dôvodné podozrenie, že na poškodení zdravia alebo smrti mohla mať účasť iná osoba,
 - b) prijatie osoby do zariadenia ústavnej zdravotnej starostlivosti, ktorej totožnosť nemožno zistiť alebo ktorá je zranená strelnou zbraňou alebo inou zbraňou,
 - c) opustenie zdravotníckeho zariadenia bez súhlasu poskytovateľa osobou, ktorá vzhľadom na svoj zdravotný stav ohrozuje seba alebo svoje okolie, opustí zdravotnícke zariadenie bez súhlasu poskytovateľa.
54. Vykonávanie dozoru nad dodržiavaním zákonnosti pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní je podľa § 230 Trestného poriadku v kompetencii prokurátora. Preskúmavanie zákonnosti postupu a rozhodnutí policajtov v trestnom konaní zo strany prokurátora v rámci dozoru prokurátora garantuje dostatočný kontrolný mechanizmus s účinnými prostriedkami na nápravu prípadných pochybení policajtov v trestnom konaní a zabezpečenie riadneho vyšetrenia trestnej veci.
55. Podľa platnej legislatívy sú práva obetí trestných činov a z nich vyplývajúce práva poškodeného v trestnom konaní garantované aj pozostalým obetí. Zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 231/2019 Z. z. (ďalej len „zákon o obetiach“) priznáva status obeť aj príbuznému v priamom rade, osvojiteľovi, osvojencovi, súrodencovi, manželovi a osobe, ktorá žila v čase smrti v spoločnej domácnosti s osobou, ktorej bola trestným činom spôsobená smrť, ako aj osobe závislej od osoby, ktorej bola trestným činom spôsobená smrť, ak utrpeli v dôsledku smrti tejto osoby škodu. Takéto osoby si môžu uplatňovať práva obetí v zmysle zákona o obetiach, vrátane práva na odškodnenie a tiež aj práva poškodeného v trestnom konaní a uplatňovať rôzne návrhy a žiadosti v trestnom konaní, vrátane návrhu na náhradu škody a podávať opravné prostriedky.

56. V súvislosti s mechanizmom opatrení na zabezpečenie dodržiavania ľudských práv v miestach výkonu psychiatrického liečenia konštatujeme, že v SR je tento mechanizmus zabezpečený a realizovaný príslušnými inštitúciami. Dozor nad dodržiavaním zákonnosti v zariadeniach ústavnej zdravotnej starostlivosti, v ktorých sa nachádzajú v ústavnej starostlivosti osoby, od ktorých sa nevyžaduje informovaný súhlas, je predmetom prokurátorského dozoru podľa § 18 ods. 2 zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre. Zariadenia ústavnej psychiatrickej starostlivosti bývajú aj predmetom návštev Výboru Rady Európy na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT).

Rizikové situácie a núdzové humanitárne situácie (čl. 11)

57. Systém včasného varovania v podmienkach Slovenskej republiky sa v súčasnosti zabezpečuje:

- *pre nepočujúcich občanov* - prostredníctvom vysielania vo verejnoprávnych médiách (RTVS), vysielania v regionálnych médiách (regionálne televízie) a to cez pripravený baner s presnou textovou informáciou, ktorá dané znevýhodnené osoby informuje o dôležitých oznamoch súvisiacich s núdzovými situáciami a reakciou na ne. Taktiež pre skupinu nepočujúcich občanov je možné využiť na informovanie v tejto problematike aj oficiálne webové sídla príslušných štátnych orgánov (napríklad oficiálne webové sídlo MV SR). Ďalšiu skupinu informačných médií tvoria sociálne média alebo sociálne stránky príslušných štátnych orgánov a inštitúcií.
- *pre nevidiacich občanov* - varovanie a vyzrozumenie prostredníctvom varovacej a vyzrozumievacej siete civilnej ochrany, ktorá pozostáva z elektromotorických a elektronických sirén.

58. Legislatívnu bázu uvedenej problematiky tvorí predovšetkým zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov, interné predpisy, medzinárodné dohovory, odporúčania rôznych medzinárodných inštitúcií. Pri realizácii úkonov súvisiacich s konaním o administratívnom vyhostení a zaistení sa dodržiavajú princípy etiky a nediskriminácie všetkých osôb so zdravotným postihnutím, ako aj ochranné opatrenia vo vzťahu k tejto cieľovej skupine.

59. V súvislosti so zaistením osôb so zdravotným postihnutím ako osobitnej kategórie štátnych príslušníkov tretích krajín ustanovuje zákon o pobyte cudzincov viacero špecifických pravidiel. Podľa § 88 ods. 8 zákona o pobyte cudzincov je možné zraniteľné osoby zaistiť len v nevyhnutnom prípade a na čo najkratší čas. V prípade zraniteľných osôb, ktoré sú obeťami obchodovania s ľuďmi, stráca rozhodnutie o zaistení platnosť momentom zaradenia takejto osoby do programu MV SR na podporu a ochranu obetí obchodovania s ľuďmi.

60. Osobám so zdravotným postihnutím sa v Útvare policajného zaistenia pre cudzincov (ďalej len „ÚPZC“) venuje osobitná pozornosť pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti. Zraniteľné osoby majú prístup k psychologickým a sociálnym službám a poradenstvu a ku krízovej intervencii. Pri umiestňovaní sa ženy umiestňujú oddelene

od mužov, rodina sa do ÚPZC umiestňuje v zásade spolu. V praxi sa ženy s deťmi umiestňujú výhradne do ÚPZC Sečovce, ktorého priestory sú prispôsobené ich špecifickým požiadavkám.

61. ÚPZC je povinné umožniť počas zaistenia štátneho príslušníka tretej krajiny vstup do ÚPZC pracovníkom Medzinárodnej organizácie pre migráciu, inej mimovládnej alebo medzivládnej organizácie so súhlasom riaditeľa ÚPZC. Musí sa skúmať po celý čas zaistenia štátneho príslušníka tretej krajiny, či trvá účel zaistenia. Musia poučiť štátneho príslušníka tretej krajiny v jazyku, ktorému rozumie, alebo v jazyku, o ktorom sa dá odôvodnene predpokladať, že mu rozumie, o možnosti požiadať o asistovaný dobrovoľný návrat, o možnosti kontaktovať mimovládne organizácie, a ak štátny príslušník tretej krajiny podal žiadosť o udelenie azylu alebo prejavil úmysel takú žiadosť podať, aj o možnosti kontaktovať Úrad Vysokého komisára Organizácie Spojených národov pre utečencov. Ďalej je ÚPZC povinné ihneď po umiestnení poučiť štátneho príslušníka tretej krajiny, o tom, kde sa nachádza, o právach a povinnostiach vyplývajúcich mu z jeho umiestnenia v ÚPZC, ako aj o vnútornom poriadku. Počas zaistenia poučenie opakuje v pravidelných intervaloch.
62. ÚPZC má v rámci organizačnej štruktúry systemizované tabuľkové miesta sestry, ktoré vedú odborne zabezpečiť potrebnú zdravotnú starostlivosť osobám so zdravotným postihnutím. Pri prepustení zo zaistenia, ÚPZC je povinné vydať štátnemu príslušníkovi tretej krajiny cestovný doklad a veci odobraté pri vstupnej prehliadke, okrem peňažných prostriedkov použitých podľa § 80 ods. 2 zákona o pobyte cudzincov a vecí, ktorých držanie je v rozpore s právnym poriadkom SR. Podľa § 97 ods. 2 zákona o pobyte cudzincov na účel uplatnenia svojich práv môže štátny príslušník tretej krajiny podávať štátnym orgánom Slovenskej republiky žiadosti a sťažnosti, ktoré policajný útvar ihneď odošle.
63. Čo sa týka všeobecne starostlivosti o zdravie zaisteného štátneho príslušníka tretej krajiny, podľa § 95 zákona o pobyte cudzincov je štátny príslušník tretej krajiny povinný podrobiť sa lekárskej prehliadke v rozsahu určenom lekárom vrátane potrebného diagnostického a laboratórneho vyšetrenia, očkovaníu a preventívnym opatreniam určeným orgánom na ochranu zdravia; osobitná pozornosť sa venuje zraniteľným osobám. Ak zdravotný stav štátneho príslušníka tretej krajiny vyžaduje zdravotnú starostlivosť, ktorú nie je možné zabezpečiť v ÚPZC, zabezpečiť sa mu táto starostlivosť v zdravotníckom zariadení mimo ÚPZC.
64. Príslušníci národnej jednotky boja proti nelegálnej migrácii pri umiestňovaní zadržaných do väzby postupujú podľa zákona č.171/1993 o Policajnom zbore kde je v § 44 uvedeného zákona stanovené, že do cely sa vždy umiestňujú osoby oddelene a to na základe rôzneho pohlavia, mladšie ako 18 rokov a dospelé a zadržané alebo zatknuté na základe príkazu na zatknutie, u ktorých možno predpokladať, že sa proti nim bude viesť spoločné trestné konanie alebo ich trestné činy spolu súvisia. Zároveň ak policajt zistí, že osoba ktorá má byť umiestnená do cely, je zjavne pod vplyvom alkoholických nápojov, omamných látok, psychotropných látok alebo liekov, zranená, alebo osoba upozorní na svoju závažnú chorobu alebo zranenie, policajt zariadi jej lekárske ošetrovanie a vyžiada vyjadrenie lekára, či môže byť umiestnená v cele.

Rovnosť pred zákonom (čl. 12)

65. MS SR plánovalo riešiť túto tému vrátane novej koncepcie opatrovníctva v rámci Vecného zámeru reformy opatrovníctva dospelých v SR. MS SR pokračovalo v rokoch 2018 a 2019 v legislatívnych prácach na tvorbe tejto reformy v rámci expertnej pracovnej skupiny. Vzhľadom na to, že pri rozbere tejto problematiky vyvstávalo viacero právnych ako aj aplikačných problémov a s tým spojené rôzne právne názory na ich riešenie, túto problematiku sa v roku 2019 nepodarilo uzavrieť do podoby znenia, ktoré by bolo možné/vhodné predložiť do legislatívneho procesu. V nadväznosti na uvedené, sa neplánuje vykonať čiastkovú novelizáciu Občianskeho zákonníka.
66. Znenie vecného zámeru reformy opatrovníctva dospelých a seniorov sa tvorilo v rámci pracovnej skupiny, ktorú v júni 2017 kreovala podpredsedníčka vlády Slovenskej republiky a ministerka spravodlivosti Slovenskej republiky. Pracovná skupina bola zložená multidisciplinárne a nadrezortne. Okrem zástupcov jednotlivých sekcií MS SR, MPSVR SR, MZ SR a MV SR v nej boli zástupcovia mimovládnych organizácií, ktoré poskytujú pomoc seniorom a osobám so zdravotným postihnutím, komisárka pre osoby so zdravotným postihnutím, verejná ochrankyňa práv, súdni znalci, právnici, poručeniskí sudcovia, notári, advokáti, psychiatri, neurológovia, psychológovia, verejní opatrovníci, poskytovatelia zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb, správcovia konkurznej podstaty. V skupine boli zastúpení aj zahraniční experti z Českej republiky, ktorí participovali na príprave nového Občianskeho zákonníka (zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník), ktorý vo všeobecnej časti upravuje osobitne opatrovnícke právo.
67. MS SR sa bude spolu so spolupracujúcimi subjektmi a organizáciami touto úlohou opätovne zaoberať vo volebnom období 2020 - 2024.
68. V súvislosti s otázkou týkajúcou sa rovnosti pred zákonom upravenej v čl. 12 písm. c) (tzn. prijaté opatrenia s cieľom zabezpečiť osobám so zdravotným postihnutím právo kontrolovať svoje finančné záležitosti a mať prístup k bankovým pôžičkám, hypotékam a iným formám finančného úveru bez akejkoľvek diskriminácie, ako aj prijaté opatrenia na zapojenie súkromného bankového sektora do tohto úsilia, s výnimkou práva vlastníť a zdediť majetok), slovenský právny poriadok upravuje prostredníctvom zákona č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) zásadu rovnakého zaobchádzania. Táto zásada spočíva aj v zákaze diskriminácie z dôvodu zdravotného postihnutia. Keďže sa aplikuje antidiskriminačný zákon aj vo vzťahu k osobám so zdravotným postihnutím vo všeobecnosti, a aj pre oblasť ochrany finančného spotrebiteľa na finančnom trhu, nevznikla potreba explicitnej úpravy v právnych predpisoch, ktoré má v kompetencii Ministerstvo financií SR (ďalej len MF SR“).
69. MF SR sa snaží priebežne sledovať a monitorovať problematiku ochrany osôb so zdravotným postihnutím na finančnom trhu a v rámci toho aj adekvátne reagovať na rôzne otázky súvisiace s ochranou osôb so zdravotným postihnutím.

70. Všetky osoby, ktoré splnia podmienky ustanovené právnym poriadkom, majú právo zaobstarať si pôžičky, hypotéky, ako aj iné formy finančného úveru z banky alebo nebankovej spoločnosti bez akejkoľvek diskriminácie. V súčasnosti neevidujeme podnety, ktoré by poukazovali na znevýhodňovanie osôb so zdravotným postihnutím pri poskytovaní bankových služieb a ktoré by reflektovali potrebu zavedenia konkrétnych osobitných pravidiel vo finančnej sfére. Na druhej strane ale vidíme priestor pre zapojenie sa finančného sektora v rámci vylepšenia podmienok pre osoby so zdravotným postihnutím v rámci konkurencieschopnosti jednotlivých subjektov na finančnom trhu.

Prístup k spravodlivosti (čl. 13)

71. Národná rada SR schválila na svojej schôdzi dňa 21.5.2015 návrhy procesných kódexov, ktoré nadobudli účinnosť 1.7.2016 (Civilný sporový poriadok¹², Civilný mimosporový poriadok¹³, Správny súdny poriadok¹⁴).

72. V článku 4 Civilného mimosporového poriadku je medzi základnými zásadami vyjadrené, že: *„Súd aplikuje a interpretuje právo rovnako vo vzťahu ku všetkým účastníkom konania. Ak je účastníkom konania maloleté dieťa, koná súd v jeho najlepšom záujme a ak je to vhodné, informuje dieťa o všetkých podstatných otázkach týkajúcich sa priebehu konania a veci samej. Ak je účastníkom konania osoba so zdravotným postihnutím, zabezpečí súd účinný prístup k spravodlivosti na rovnakom základe s ostatnými účastníkmi konania.“*

73. V rámci Civilného mimosporového poriadku došlo v konaní o spôsobilosti na právne úkony k posilneniu postavenia osoby, o spôsobilosti ktorej sa koná (viď. príloha č. 1).

74. Civilným sporovým poriadkom boli vykonané i zmeny v právnej úprave detenčných konaní (konaní o prípustnosti prevzatia a držania v zdravotníckom zariadení - viď. príloha č. 1).

75. Mechanizmus poskytovania bezplatnej právnej pomoci v súdnom konaní upravuje zákon č. 327/2005 Z. z. o poskytovaní právnej pomoci osobám v materiálnej núdzi a o zmene a doplnení zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 8/2005 Z. z. (viď. príloha č. 1).

76. V rámci rezortu spravodlivosti sa oblasť školenia a vzdelávania týka najmä vecnej pôsobnosti Justičnej akadémie Slovenskej republiky (ďalej len „akadémia“).

77. Vzdelávanie príslušníkov Policajného zboru (ďalej len „PZ“) týkajúceho sa práv zakotvených v dohovore prebieha najmä formou preškoľovaní z príslušných všeobecne záväzných právnych predpisov a interných predpisov. Úrad kriminálnej

¹² Zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok

¹³ Zákon č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok

¹⁴ Zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok

polície Prezídia PZ v spolupráci s Akadémiou PZ v Bratislave realizuje systém akreditovaného odborného vzdelávania vyšetrovateľov PZ a poverených príslušníkov PZ pre prácu s obeťami trestných činov s osobitným dôrazom na obzvlášť zraniteľné obeť. Tento systém vzdelávania obsahuje základnú odbornú prípravu (vzdelávanie pre všetkých vyšetrovateľov PZ a poverených príslušníkov PZ v celkovom počte cca. 3000) a špecializovanú odbornú prípravu (vzdelávanie vybraných vyšetrovateľov PZ a poverených príslušníkov PZ v počte 350 v rámci projektu úradu kriminálnej polície Prezídia PZ v spolupráci s Akadémiou PZ v Bratislave pod názvom „*Špeciálne výsluchové miestnosti pre detské obeť a ďalšie obzvlášť zraniteľné obeť trestných činov*“.

78. Zákon č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a v § 20 vymedzuje okruh tlmočníkov – tlmočník posunkového jazyka, artikulačný tlmočník a tlmočník pre hluchoslepé osoby. Účasťou tlmočníka v konaní, v ktorom je účastníkom takto postihnutá fyzická osoba, má dotyčná zaručený prístup ku všetkým informáciám v rámci výsluchu na polícii alebo pojednávania na súde a tým aj prístup k spravodlivému konaniu.

Sloboda a osobná bezpečnosť (čl. 14)

79. Predmetné ustanovenia zákonov, ktoré sa týkajú pozbavenia osobnej slobody, neboli zrušené. V zmysle ustanovenia čl. 46 ods. 1 zákona č. 460/1992 Zb. Ústavy SR „*Každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky*“. V zmysle ust. § 17 ods. 1 až 3 zákona o zdravotnej starostlivosti ak sa osoba domnieva, že nebola správne poskytnutá zdravotná starostlivosť, alebo sa domnieva, že iné rozhodnutie ošetrojúceho zdravotníckeho pracovníka v súvislosti s poskytovaním zdravotnej starostlivosti alebo služieb súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti je nesprávne, má právo požiadať poskytovateľa zdravotnej starostlivosti o nápravu (ďalej len „poskytovateľ“); žiadosť sa podáva písomne. Poskytovateľ je povinný písomne informovať žiadateľa o spôsobe vybavenia žiadosti najneskôr do 30 dní od podania žiadosti žiadateľom, ak z obsahu žiadosti nevyplýva nutnosť konať bezodkladne alebo v kratšej lehote. Ak poskytovateľ žiadosti nevyhoví alebo neinformuje žiadateľa o spôsobe vybavenia žiadosti najneskôr do 30 dní od podania žiadosti žiadateľom, osoba má právo:

- ak predmetom žiadosti je správnosť poskytovania zdravotnej starostlivosti požiadať Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou o vykonanie dohľadu podľa osobitného predpisu,
- obrátiť sa na orgán príslušný na výkon dozoru podľa osobitného predpisu, ak predmetom žiadosti je iné rozhodnutie ošetrojúceho zdravotníckeho pracovníka v súvislosti s poskytovaním zdravotnej starostlivosti alebo služieb súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti.

Ochrana pred mučením alebo krutým, neľudským či ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním (čl. 15)

80. Slovenská republika je zmluvnou stranou základných dohôd OSN v oblasti ľudských práv a základných slobôd, medzi nimi aj Dohovoru proti mučeniu a inému

neľudskému a ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (viď príloha č. 1). Opčný protokol k Dohovoru proti mučeniu (OP-CAT) ešte nebol SR ratifikovaný.

81. V zmysle § 40 ods. 2 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov sterilizáciu možno vykonať len na základe písomnej žiadosti a písomného informovaného súhlasu po predchádzajúcom poučení osoby plne spôsobilej na právne úkony alebo zákonného zástupcu osoby nespôsobilej dať informovaný súhlas alebo na základe rozhodnutia súdu na základe žiadosti zákonného zástupcu. Z uvedeného vyplýva, že tzv. nútenú sterilizáciu možno v SR vykonať aj bez rozhodnutia súdu.

82. S cieľom odstrániť nedostatky, ktoré by mohli viesť k výskytu takzvaných nezákonných sterilizácií SR prijala systémové, legislatívne a iné praktické opatrenia. Bol zavedený inštitút informovaného súhlasu, ktorý je definovaný v zákone o zdravotnej starostlivosti. § 6 citovaného zákona ustanovuje ošetrojúcemu zdravotníckemu pracovníkovi povinnosť informovať o účele, povahe, následkoch a rizikách akéhokoľvek poskytnutia zdravotnej starostlivosti. Poučenie vykonáva zdravotnícky pracovník zrozumiteľne, ohľaduplne, bez nátlaku a s možnosťou a dostatočným časom slobodne sa rozhodnúť pre informovaný súhlas a primeranej rozumovej a vôľovej vyspelosti a zdravotnému stavu osoby, ktorú má poučiť. Zdravotný výkon sterilizácia definuje § 40 zákona o zdravotnej starostlivosti ako zabránenie plodnosti bez odstránenia alebo poškodenia pohlavných žliaz osoby. Podmienky sterilizácie sú osobitne, efektívne a systémovo upravené v tomto zákone. Sterilizáciu možno vykonať len na základe písomnej žiadosti, ktorú osoba podáva poskytovateľovi, ktorý sterilizáciu vykonáva, a písomného informovaného súhlasu po predchádzajúcom poučení osoby plne spôsobilej na právne úkony alebo zákonného zástupcu osoby nespôsobilej dať informovaný súhlas alebo na základe rozhodnutia súdu na základe žiadosti zákonného zástupcu. Poučenie predchádzajúce informovanému súhlasu sa musí poskytnúť spôsobom ustanoveným v citovanom zákone a musí zahŕňať informácie o alternatívnych metódach antikoncepcie a plánovaného rodičovstva, možnej zmene životných okolností, ktoré viedli k žiadosti o sterilizáciu, medicínskych dôsledkoch sterilizácie ako metóde, ktorej cieľom je nezvratné zabránenie plodnosti a možnom zlyhaní sterilizácie. Sterilizáciu nemožno vykonať skôr ako 30 dní po informovanom súhlase. Legislatíva obsahuje vzory informovaného súhlasu v štátnom jazyku a v jazykoch národnostných menšín. MZ SR bola v roku 2003 vytvorená skupina znalcov, ktorých cieľom bolo zistenie skutkového stavu nezákonných sterilizácií na území SR. Správa o výsledkoch kontrolnej skupiny bola následne predložená Výboru NR SR pre ľudské práva a národnostné menšiny. MZ SR od roku 2004 nedisponuje informáciou o žiadnom novom vykonaní sterilizácie bez informovaného súhlasu, respektíve žiadnym novým podnetom na prešetrenie poskytnutia zdravotnej starostlivosti v súvislosti so sterilizáciou (resp. sterilizáciou bez informovaného súhlasu). Môžeme teda predpokladať, že opatrenia, ktoré SR zaviedla, sú účinné.

83. V súčasnosti sa pripravujú projekty na vytvorenie bezpečnostných oddelení v zdravotníckych zariadeniach, v ktorých sa poskytuje ústavná psychiatrická

starostlivosť. Jedná sa o zariadenie v Hronovciach, Kremnici a rozšírenie stavu v Psychiatrickej nemocnici Philippa Pinela v Pezinku. Momentálne sa celý proces nachádza v projektovej fáze.

84. Verejné obstarávanie na dodávateľa stavby Detenčného ústavu Hronovce bolo ukončené. Detenčný ústav bude ojedinelé zariadenie svojho druhu, ktoré bude prvé na Slovensku. Je určené pre 75 pacientov. Ide o osoby, ktorým súd nariadil umiestnenie do detenčného ústavu podľa § 81 zákona č. 300/ 2005 Z. z. Trestného zákona. Bezpečnostný režim bude nastavený tak, aby bola maximálne zaistená bezpečnosť občanov, zamestnancov aj samotných pacientov. Zariadenie by malo mať 183 zamestnancov, ide o zdravotníckych zamestnancov (lekári, sestry, sanitári, asistenti), pomocných pracovníkov (THP pracovníci, upratovačky) a pracovníkov Zboru väzenskej a justičnej stráže. Predpokladaná hodnota výstavby ústavu bola podľa vládneho materiálu z roku 2017 deklarovaná na 15,5 mil. euro. Následne štátnou expertízou, ktorú vykonáva MDV SR, bola z predloženej dokumentácie stanovená predpokladaná hodnota zákazky na viac ako 18 mil. eur. Dôvodom bolo napríklad, že technologické vybavenie celého detenčného ústavu je navrhnuté v súlade bezpečnosťou a aj právami budúcich klientov, čo si vyžadovalo náročné riešenia a skĺbenia týchto dvoch aspektov, drahšie technológie na splnenie požadovanej energetickej triedy, čo si vyžiada aj zmenu pôvodného konceptu usporiadania budov.
85. Hlavnou úlohou odboru štandardných preventívnych, diagnostických a terapeutických postupov (ďalej len „ŠPDTP“) v rámci ministerstva je koordinácia a realizácia projektu pod názvom „Tvorba nových a inovovaných štandardných klinických postupov a ich zavedenie do medicínskej praxe“. Niektoré postupy sú zatiaľ v procese implementácie, ktorý zahŕňa legislatívne úpravy, prípravu materiálo-technického vybavenia, riešenie otázky ľudských zdrojov, vzdelávanie odborníkov. Ide o významný posun, pretože práve ŠPDTP koncentrujú najdôležitejšie a najnovšie vedecké poznatky do konkrétneho klinického problému, optimalizujú rozhodnutie lekára a odporúčajú adekvátnu účinnú liečbu.
86. V rámci realizácie tohto projektu bola vytvorená odborná pracovná skupina „Psychiatria“, ktorá od roku 2018 intenzívne pracuje na príprave štandardných diagnostických a liečebných postupov pre medicínsku prax. Odborná skupina má podľa projektového zámeru vypracovať približne 30 hlavných diagnóz. Predmetný štandard s názvom štandardný postup pre procesný manažment v súvislosti s hospitalizáciou dospelého pacienta bez informovaného súhlasu na psychiatrickom oddelení (nedobrovoľná hospitalizácia)..
87. Zabezpečenie prístupu každej osoby k sexuálnemu a reprodukčnému zdraviu a to aj maloletej, za ktorú sa podľa vnútroštátnej legislatívy považuje osoba mladšia ako osemnásť rokov, ktorej záujem sa zohľadňuje ako prvoradé hľadisko pri rozhodovaní, a to najmä úroveň starostlivosti o dieťa, zabezpečenie podmienok na vytváranie a rozvoj vzťahovej väzby s oboma rodičmi a ochranu jej telesného, duševného a citového vývinu ustanovuje zákon o rodine, taktiež ustanovuje rešpektovanie práva rodičov/zákonných zástupcov pri ochrane a výchove svojich detí. Informovaný súhlas

rodiča/zákonného zástupcu je postavený na tejto premise a vyžaduje sa pre všetky zdravotné výkony vrátane prípadu interrupcií, lekárske predpisov atď. V záujme ochrany zdravia dieťaťa informovaný súhlas vydáva súd, ak rodič odmieta.

88. Rozhodovať o cene a úhrade liekov z verejného zdravotného poistenia je kompetencia členských štátov a súčasť národného zdravotného systému. Predpisovanie antikoncepcie indikovanej zo zdravotných dôvodov je všeobecne dostupné a plne uhrádzané z verejného zdravotného poistenia. Výrobok emergency contraception, ktorého hlavným účinkom je abortcia, považujeme za problematické zaradiť medzi kontraceptíva, ktoré majú v hlavnej podstate zabrániť počatiu. Surogátívne materstvo legislatíva neumožňuje.
89. Výhradu vo svedomí ustanovuje Etický kódex zákona o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch a stavovských organizáciách v zdravotníctve. Od zdravotníckych pracovníkov sa nesmie vyžadovať plnenie výkonu alebo účasť na ňom, ak je v rozpore s jeho svedomím, okrem prípadov bezprostredného ohrozenia života alebo zdravia. Aj keď zdravotnícke zariadenie prijíma výhradu vo svedomí svojich pracovníkov, neexistuje poskytovateľ zdravotnej starostlivosti, ktorý nevykonáva alebo zakazuje interrupciu.
90. Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách v § 10 upravuje povinnosti poskytovateľa sociálnej služby pri ochrane života, zdravia a dôstojnosti prijímateľa sociálnej služby. Podľa tejto právnej úpravy pri poskytovaní sociálnej služby v zariadení nemožno používať prostriedky netelesného a telesného obmedzenia prijímateľa sociálnej služby. Ak je priamo ohrozený život alebo priamo ohrozené zdravie prijímateľa sociálnej služby alebo iných fyzických osôb, možno použiť iba prostriedky obmedzenia prijímateľa sociálnej služby vymedzené zákonom, aj to len na čas nevyhnutne potrebný na odstránenie priameho ohrozenia. Použitie prostriedkov obmedzenia netelesnej povahy prijímateľa sociálnej služby má prednosť pred použitím prostriedkov telesného obmedzenia. Každé použité telesné a netelesné obmedzenie musí byť zapísané v registri obmedzení, ktoré poskytovateľ sociálnej služby musí mať zriadený na tento účel. Každý zápis použitia prostriedkov obmedzenia je poskytovateľ sociálnej služby povinný bezodkladne oznámiť ministerstvu. O použití obmedzenia je poskytovateľ povinný informovať bezodkladne zákonného zástupcu prijímateľa sociálnej služby alebo súdom ustanoveného opatrovníka. Ak je súdom ustanovený opatrovník prijímateľa sociálnej služby zariadenie, poskytovateľ sociálnej služby je povinný o použití prostriedkov obmedzenia prijímateľa sociálnej služby informovať bezodkladne blízku osobu prijímateľa sociálnej služby.
91. Pri poskytovaní sociálnej služby dieťaťu a pri poskytovaní starostlivosti o dieťa podľa tohto zákona je poskytovateľ sociálnej služby povinný dodržiavať zákaz používania všetkých foriem telesných trestov a sankcií a používať len také výchovné prostriedky a metódy, ktoré akýmkoľvek spôsobom dieťa neponižujú, neurážajú, nezanedbávajú, vrátane nedbanlivostného zaobchádzania, alebo ktoré sa inak nedotýkajú dôstojnosti dieťaťa a neohrozujú jeho život, zdravie, telesný, citový, rozumový a mravný rozvoj.

Ochrana pred vykorisťovaním, násilím a zneužívaním (čl. 16)

92. Povinnosť policajta (vyšetrovateľa PZ a povereného príslušníka PZ) vykonávať urýchlené, zákonné a dôsledné vyšetrovanie je upravená v príslušných ustanoveniach Trestného poriadku.
93. Úrad kriminálnej polície Prezídia PZ v spolupráci s Akadémiou PZ v Bratislave realizuje odbornú prípravu vyšetrovateľov PZ a poverených príslušníkov PZ pre prácu s obeťami trestných činov pod názvom „*Obzvlášť zraniteľné obeť trestných činov, vyšetrovanie a prístup k obeť*“. Kurz začal prebiehať v poslednom štvrtroku 2018 a prebiehal aj v roku 2019, absolvovalo ho cca 3000 policajtov. V rámci uvedeného vzdelávania je počas prednášky na tému „*Komunikácia s obzvlášť zraniteľnou obeťou*“ venovaná osobitná pozornosť aj komunikácii s obeťami podľa rôznych typov zdravotných postihnutí (zrakové, sluchové, telesné, mentálne postihnutie a pod.), rovnako je venovaná pozornosť komunikácii s obeťami násilia na ženách a domáceho násilia.
94. Špecializovaná odborná príprava príslušníkov PZ je realizovaná od apríla 2019 v rámci projektu „*Špeciálne výsluchové miestnosti pre detské obeť a ďalšie obzvlášť zraniteľné obeť trestných činov*“ (realizácia projektu od roku 2018 do roku 2021). Vzdelávanie je zamerané na prácu s obzvlášť zraniteľnými obeťami v špeciálnej výsluchovej miestnosti. Súčasťou kurzu je nácvik modelovej situácie s reálnym nahrávaním a následným analyzovaním záznamu, zároveň absolventi získavajú v rámci odbornej prípravy vedomosti ohľadom práce s metódou „demonštračné bábk““. Ako súčasť uvedeného projektu už bola zriadená jedna špeciálna výsluchová miestnosť na Akadémii PZ v Bratislave, ktorá prioritne slúži na výučbu. Ostatné plánované výsluchové miestnosti v počte 14 budú vybudované v nadväznosti na ukončené procesy verejných obstarávaní. Všetky špeciálne výsluchové miestnosti v rámci projektu, s výnimkou miestnosti na Akadémii PZ v Bratislave, sú naplánované tak, aby vyhovovali aj požiadavkám osôb so zdravotným postihnutím (napr. zabezpečenie bezbariérového prístupu, prístupné umývadlo a toalety a podobne).
95. V rámci tohto projektu boli v roku 2019 spracované aj dva edukačné dokumenty v spolupráci s psychológmi a ďalšími odborníkmi, a to „*Metodika pre prácu s obeťami trestných činov v špeciálnych výsluchových miestnostiach (príručka pre vyšetrovateľa)*“ a „*Osobitné formy poučenia pre obeť trestných činov v trestnom konaní*“, ktoré sú implementované v rámci služobnej činnosti PZ pri realizácii výsluchov obzvlášť zraniteľných obeť v trestnom konaní. V rámci vypracovanej metodiky je venovaná osobitná časť komunikácii s obeťami so zdravotným postihnutím, pričom obsahuje aj informácie o typoch zdravotných postihnutí (sluchové postihnutie, zrakové postihnutie, mentálne postihnutie, autizmus a Aspergerov syndróm).
96. Národná rada SR dňa 25.2.2020 nevyslovila súhlas s Dohovorom Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácomu násiliu a o boji proti nemu. Dohovor tak nebude prezidentkou ratifikovaný. V nadväznosti na hlasovanie poslancov

prezidentka SR Radu Európy listom informovala, že SR sa nemôže stať zmluvnou stranou dohovoru.

97. Útulok, ako je definovaný v zákone č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách, je zariadenie sociálnych služieb, v ktorom sa fyzickej osobe v nepriaznivej sociálnej situácii, ktorá nemá zabezpečené ubytovanie, alebo nemôže doterajšie bývanie užívať. V tomto zariadení sa klientom poskytuje ubytovanie na určitý čas, sociálne poradenstvo, pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, nevyhnutné ošatenie a obuv, zabezpečuje sa rozvoj pracovných zručností a utvárajú sa podmienky na prípravu stravy, vykonávanie osobnej hygieny, upratovanie, pranie žehlenie a záujmovú činnosť. Služba sa poskytuje oddelene pre jednotlivcov a oddelene pre rodiny s dieťaťom a jednotlivcom s dieťaťom. Centrálny register sociálnych služieb eviduje k roku 2019 6 útulkov, ktoré poskytujú sociálnu službu špecificky pre obete domáceho násillia, alebo ženy a dievčatá ohrozené násillím.
98. Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách definuje v § 2, ods. (2), písm. g) Zariadenie núdzového bývania, ktoré poskytuje sociálnu službu osobám v nepriaznivej sociálnej situácii pre ohrozenie správaním iných fyzických osôb alebo, ak sa stala obeťou správania iných fyzických osôb. Týmto osobám sa poskytuje ubytovanie na určitý čas, sociálne poradenstvo, pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov a utvárajú sa podmienky na prípravu stravy, vykonávanie osobnej hygieny, upratovanie, pranie, žehlenie a údržbu bielizne a záujmovú činnosť. Centrálny register sociálnych služieb eviduje k roku 2019 34 zariadení núdzového bývania, ktoré poskytujú sociálnu službu špecificky pre obete domáceho násillia, alebo ženy a dievčatá ohrozené násillím.
99. Pre ženy zažívajúce násillie je dostupných 619 lôžok v zariadeniach núdzového bývania, ktoré poskytujú bezpečné ubytovanie ženám zažívajúcim násillie a ich deťom. V rámci ambulantných služieb je 18 dostupných poradenských centier pre ženy zažívajúce násillie. Špecializované služby pre ženy zažívajúce násillie sú budované na nediskriminačnom princípe, dostupné sú teda aj pre ženy so zdravotným znevýhodnením, a mnohé zariadenia majú vytvorené osobitné podmienky pre ženy so zdravotným znevýhodnením, napr. bezbariérové rodinné miesta. Špecializované služby pre ženy zažívajúce násillie poskytujú psychologickú pomoc, sociálne poradenstvo a právnu pomoc a to dlhodobo a v zásade bezodplatne. Ženy a dievčatá, obete trestných činov, tiež majú možnosť hľadať pomoc v Informačných kanceláriách pre obete trestných činov, ktoré zriadilo MV SR v každom samosprávnom kraji. Kancelárie poskytujú poradenstvo obetiam trestných činov a majú možnosť sprostredkovať aj ďalšiu odbornú pomoc: psychologickú pomoc, sociálne poradenstvo a právnu pomoc. Inštitút pre výskum práce a rodiny prevádzkuje na Slovensku Národnú linku pre ženy zažívajúce násillie (ďalej len „NLŽ“), ktorá je dostupná bezplatne a nepretržite (24/7) na čísle 0800 212 212. NLŽ poskytuje krízové poradenstvo ženám a dievčatám, a aj tretím osobám, ktoré hľadajú cesty ako im pomôcť. NLŽ komunikuje aj prostredníctvom e-mailu, čím sa jej služby sprístupňujú časti žien, ktoré v dôsledku aj zdravotného znevýhodnenia nemôžu komunikovať prostredníctvom telefónu. Koordinančno-metodické centrum pre prevenciu násillia na ženách v rámci Inštitútu pre výskum práce a rodiny poskytuje ďalšie vzdelávanie

dotknutým profesiám, zabezpečuje regionálne partnerstvá spolupráce, realizuje monitoring a výskum, pričom berie na zreteľ intersekcionalitu zdravotného znevýhodnenia a vystavenia násilíu na ženách.

Nezávislý spôsob života a začlenenie do spoločnosti (čl. 19)

100. V súčasnosti sú zariadenia sociálnych služieb, ktoré sú zapojené do NP Deinštitucionalizácia – podpora transformačných tímov (ďalej len „NP DI PTT“) metodicky a kvalitatívne pripravované na proces deinštitucionalizácie (ďalej len „DI“) a kvantitatívne dáta budú k dispozícii po vyhodnotení aktivít NP DI PTT. Konkrétne údaje o deinštitucionalizovaných klientoch zariadení sociálnych služieb bude možné vykázať až v závere zapojenia zariadení sociálnych služieb v projekte, po vytvorení transformačného plánu, čo bude približne po 20 mesiacoch. V prvom štvrtroku 2021 ukončí svoje aktivity cca. 24 zariadení SS z prvého cyklu. Zber údajov týkajúcich sa pokroku v procese DI a služieb poskytovaných na komunitnej úrovni bude umožňovať aj Informačný systém sociálnych služieb (ďalej len „IS SOCS“), ktorý bude MPSVR SR zavádzať.
101. MPSVR SR v roku 2019 pristúpilo k aktualizácii Stratégie DI v spolupráci s relevantnými partnermi s odbornou kompetenciou v tejto oblasti. V rámci procesu prípravy aktualizácie dokumentu sú predkladané rôzne návrhy opatrení, cieľov a úloh, medzi ktoré patrí aj téma osobnej asistencie, aktivizácie a možnostiach zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím, možností prepojenia sociálnych služieb a služieb zamestnanosti ako aj ďalších možnostiach individualizovanej podpory klientov nielen zdeinštitucionalizovaných zariadení ale aj tých v procese transformácie. Konkrétne kroky na dosiahnutie krátkodobých ako aj dlhodobých cieľov v procese DI budú definované vo finálnej podobe opatrení aktualizovaného strategického dokumentu. V rámci podpory zo štrukturálnych fondov plánuje MPSVR SR implementáciu DOP so zameraním na klientov zariadení, ktoré vstúpili do procesu DI cez NP DI PTT a majú záujem pokračovať prostredníctvom investičných projektov v IROP. Individualizovaná podpora klientov sa môže uskutočniť len prostredníctvom kvalitného odborného personálu, ktorý dokáže s klientmi pracovať a pripravovať ich na proces DI v súvislosti s ich individuálnymi potrebami ako aj s rôznou škálou poskytovaných služieb, ktoré vzniknú na základe potrieb vyplývajúcich z transformačných plánov zariadení sociálnych služieb (komunikácia s klientom s autizmom, krízová komunikácia atď.).
102. V gescii MPSVR SR nadobudla v roku 2018 účinnosť novela zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia (ďalej len „zákon o PP na kompenzáciu“), ktorou sa v prospech fyzických osôb s ťažkým zdravotným postihnutím (ďalej len „ŤZP“) upravili podmienky poskytovania niektorých peňažných príspevkov na kompenzáciu, čím sa zároveň zásadným spôsobom zefektívnili aj nástroje integrácie fyzických osôb s ŤZP do spoločnosti.
103. Pri peňažnom príspevku na osobnú asistenciu, ktorý je určený na podporu nezávislosti, rozhodovania sa, vykonávania pracovných, vzdelávacích a voľnočasových

aktivít bola zvýšená sadzba na jednu hodinu osobnej asistencie zo sumy 2,78 € na sumu 3,82 € a zároveň bolo zrušené aj zohľadňovanie príjmu fyzickej osoby s ŤZP.

104. V snahe zvýšiť podporu neformálnych opatrovateľov osôb s ŤZP sa výrazným spôsobom upravili všetky výšky peňažného príspevku na opatrovanie (pre opatrovateľov v produktívnom veku z 249,35 € na 369,36 € mesačne, pre opatrovateľov poberajúcich dôchodkovú dávku z 92,52 € na 184,71 € mesačne), zvýšila sa aj hranica ochrany príjmu fyzickej osoby s ŤZP (z 1,7 na 2 násobok sumy životného minima) a u opatrovateľov v produktívnom veku, ktorí opatrojú nezaopatrované dieťa sa ešte navyše zvýšil peňažný príspevok na opatrovanie zo 49,80 € na 100 € mesačne.
105. Medzi ďalšie významné zmeny patrilo aj zrušenie krátenia peňažného príspevku na opatrovanie, ak fyzická osoba s ŤZP navštevuje školské zariadenie v rozsahu viac ako 20 hodín týždenne, upustenie od krátenia výšky peňažného príspevku na opatrovanie pri hospitalizácii osoby s ŤZP presahujúcej 30 dní, rozšírenie okruhu osôb, ktorým je možné vyhotoviť parkovací preukaz, prípadne rozšírenie okruhu osôb, ktorým je možné poskytovať peňažný príspevok na kompenzáciu zvýšených výdavkov súvisiacich so zabezpečením prevádzky osobného motorového vozidla (t.j. aj fyzickým osobám s ŤZP, ktoré nie sú odkázané na individuálnu prepravu osobného motorového vozidla, ale sú zaradené napr. do chronického dialyzačného programu alebo do transplantačného programu).
106. Nariadením vlády sa s účinnosťou od 1.7.2019 opätovne zvýšila základná výška peňažného príspevku na opatrovanie (pre opatrovateľov v produktívnom veku, ktorí opatrojú celodenne 1 fyzickú osobu s ŤZP zo sumy 369,36 € na 430,35 € a pre opatrovateľov poberajúcich dôchodkovú dávku zo sumy 184,71 € na 215,18 €. Súčasne sa zvýšila aj sadzba na jednu hodinu osobnej asistencie zo sumy 3,82 € na sumu 4,18 €.
107. Zariadenia sociálnych služieb, ktoré vstúpia do procesu DI cez Národný projekt v gescii MPSVR SR, vypracovávajú tzv. Transformačný plán. Súčasťou transformačného plánu je záväzok, že do pôvodného veľkokapacitného objektu nebude možné prijímať nových klientov.
108. Zmena systému sociálnych služieb a podpora ich prechodu na komunitnú úroveň je a bude aj naďalej aplikovaná prostredníctvom strategických materiálov, národných priorít, legislatívnych úprav ako aj implementáciou Národných a dopytových projektov realizovaných prostredníctvom podpory zo štrukturálnych fondov. Konkrétne informácie o vnútroštátnych cieľoch na zvýšenie prístupnosti komunitných služieb, dosiahnutom pokroku ako aj prostriedkoch vyčlenených na podporu začlenenia inštitúcií do komunity sú rozvedené v prílohe č. 1.

Osobná mobilita (čl. 20)

109. V súlade s ustanovením § 88 ods. 1 zákona č. 363/2011 Z. z. o rozsahu a podmienkach úhrady liekov, zdravotníckych pomôcok a dietetických potravín na

základe verejného zdravotného poistenia a o zmene a doplnení niektorých zákonov zdravotná poisťovňa poskytne poistencovi príspevok na úhradu liekov, zdravotníckych pomôcok alebo dietetických potravín predpísaných nezmluvným poskytovateľom, ak sú splnené kritériá, ktoré určuje zdravotná poisťovňa a zverejňuje ich na svojom webovom sídle; príspevok odsúhlasuje zdravotná poisťovňa na základe písomnej žiadosti poistenca. Pri kategorizácii zdravotníckych pomôcok sa prihliada na potreby všetkých osôb so zdravotným postihnutím, vrátane osôb s ťažkým zdravotným postihnutím.

110. V roku 2017 a 2019 nadobudla účinnosť novela opatrenia MPSVR SR č. 7/2009 Z. z., ktorým sa ustanovuje zoznam pomôcok a maximálne zohľadňované sumy z ceny pomôcok. Nanovo sa upravil zoznam pomôcok a maximálne zohľadňované sumy z ceny pomôcok tak, aby vyhovoval potrebám kompenzácie sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia fyzických osôb a zároveň aj reflektoval na zmeny cien pomôcok na trhu. Všetky zmeny vyplynuli z činnosti Kategorizačnej komisie, ktorej členmi sú aj zástupcovia osôb so zdravotným postihnutím (členovia Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím MPSVR SR). Maximálne zohľadňovaná suma z ceny pomôcok bola upravená pri 26 pomôckach. Do zoznamu boli zaradené 4 nové pomôcky (prenosné rampy, prístroj na bezkontaktné ovládanie osobného počítača, sprchovacie sedadlo na WC misu, prenosné digitálne čítacie zariadenie s hlasovým výstupom) a 6 pomôcok, ktoré sa už vzhľadom na technický pokrok nepoužívajú a považujú sa za zastaralé boli vyradené (indikátor svetla, fax, písací telefón, úchytky na telefónne slúchadlo, kancelársky písací stroj a tyflonavigátor).
111. Rozvoj prepravnej služby, resp. prepravu osôb so zdravotným postihnutím MPSVR SR bol podporený pre vybraných poskytovateľov sociálnych služieb prostredníctvom dotácií (zákon o dotáciách v pôsobnosti MPSVR SR) tým, že boli schválené dotácie na kúpu 7 - miestneho alebo 9 – miestneho špeciálneho osobného motorového vozidla so zdvíhacou plošinou, a to v roku 2019 pre 4 žiadateľov v celkovej výške 89.000 €.
112. V rámci modernizácie a dispečerizácie železničných tratí, ako aj pri rekonštrukciách prijímacích budov a nástupíšť sa budujú v železničných staniciach a zastávkach vizuálne a automatické hlasové informačné systémy pre cestujúcu verejnosť. Tieto informačné systémy informujú cestujúcich a čakajúcich o aktuálnom chode vlakov (príchody, odchody, prestupové možnosti, meškania, atď...) a o prevádzkových a bezpečnostných opatreniach súvisiacich s osobnou dopravou. V snahe zjednodušiť cestovanie vlakom imobilným cestujúcim zrealizovali slovenské železnice projekt zavedenia zdvíhacích plošín za asistencie personálu na železničnej stanici a dopravcov, a súbežne s modernizáciou železničných tratí na našej sieti prebieha budovanie bezbariérových prístupov imobilných cestujúcich v rámci areálu železničných staníc a to stavebnými úpravami ako sú rampy, rozšírenie dverí pre imobilných osôb na invalidnom vozíku, bezbariérové prechody na peróny; zriadenie alebo rekonštrukcia hygienických zariadení pre osoby na invalidných vozíkoch; ako aj ostatné vizuálne a audiové značenia prístupov a pod. Neustále taktiež prebieha projekt obnovy vozového parku ZSSK, v rámci ktorého dochádza k výmene regionálnych a prímestských vlakov na slovenských železničiach. Tieto vlaky sú

nízkopodlažné, s multifunkčnými priestormi pre imobilných cestujúcich s vozíkmi a taktiež sú vybavené informačným systémom. Čo sa týka opatrení na uľahčenie prístupu vytváraním verejných značiek s použitím Braillovho písma, to je umiestnené vo výťahoch na hlavnej stanici Bratislava, ako aj v podchodoch vedúcich k výťahom, a to zo zadnej strany zábradlia. Postupne sa modernizáciou vozového parku Železničnej spoločnosti Slovensko, a. s. zavádzajú do prevádzky vlaky, ktoré sú vybavené modernými prvkami umožňujúcimi bezbariérový prístup do vlaku ako nástupná rampa pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu, ale aj prispôsobenými prvkami interiéru, ako sú sedadlá, toaleta pre osoby s obmedzenou schopnosťou pohybu, a tiež aj štítky v Braillovom písme (viď. príloha č. 1).

Sloboda prejavu a presvedčenia a prístup k informáciám (čl. 21)

113. Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu v súvislosti s transpozíciou smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/2102 z 26.10.2016 o prístupnosti webových sídel a mobilných aplikácií subjektov verejného sektora zabezpečuje ako zodpovedný gestor výkon povinnosti, testovanie prístupnosti a informovanosti aj iných subjektov ako subjektov verejnej správy a to systematickým poskytovaním školení nielen pre subjekty verejnej správy, ale aj dodávateľov informačných systémov pre subjekty verejnej správy. Úrad v rámci organizovaných školení jednak zvyšuje povedomie o práve osôb so zdravotným postihnutím na prístupné webové sídla a mobilné aplikácie ako aj zvyšuje povedomie subjektov verejnej správy a dodávateľov zo súkromného sektora. Úrad organizuje tri typy školení a to konkrétne pre editorov webových stránok, vývojárov ako aj hodnotiteľov webových sídel, pričom súčasťou týchto školení je aj praktická ukážka práce s pomocnými zariadeniami pre nevidiacich vrátane skúsenosti práce na webových stránkach zo strany nevidiacich. Členmi pracovných skupín zapojených na tvorbe štandardov pre prístupnosť webových sídel a mobilných aplikácií sú aj zástupcovia Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska a zástupcovia Národnej rady občanov so zdravotným postihnutím v Slovenskej republike, ktorých účasť prispieva k všeobecnému zvyšovaniu povedomia a informovanosti v téme prístupnosti webových sídel a mobilných aplikácií.

114. Ak zrakovo postihnutá osoba požiadala o sprístupnenie rozsudku v jej veci samej v Braillovom písme, môže o to požiadať podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií). Za prístupnú formu sprístupnenia informácie žiadateľovi, ktorý je osobou nevidiacou alebo slabozrakou, sa podľa vyššie uvedeného zákona považuje informácia napísaná

- a) slepeckým (Braillovým) písmom alebo
- b) zväčšeným typom písma.

115. Nevidiaca osoba je oprávnená požadovať sprístupnenie informácie slepeckým (Braillovým) písmom. Pri podaní žiadosti predloží kópiu preukazu občana s ťažkým zdravotným postihnutím s červeným pásom, na ktorého zadnej strane je vyznačený druh zdravotného postihnutia „Nevidiaci – Blind“. Slabozraká osoba je oprávnená požadovať sprístupnenie informácie zväčšeným typom písma. Pri podaní žiadosti

predloží kópiu preukazu občana s ťažkým zdravotným postihnutím. Povinná osoba nie je oprávnená obmedzovať celkový rozsah sprístupňovanej informácie, na ktorú má žiadateľ právo zo zákona. Náklady na sprístupnenie informácie prístupnou formou osobe so zmyslovým postihnutím znáša povinná osoba.

116. V roku 2019 bola prijatá novela zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách vykonaná zákonom č. 280/2019 Z. z., ktorá novým spôsobom ustanovila kvalifikačné predpoklady potrebné na vykonávanie pracovnej činnosti v oblasti sociálnych služieb, ktorou je tlmočenie v posunkovej reči, artikuláčnej tlmočenie alebo taktilné tlmočenie, a to v rámci tlmočnickej služby poskytovanej podľa § 44 zákona o sociálnych službách. Nová právna úprava podmieňuje plnenie kvalifikačných predpokladov potrebných na tlmočenie v oblasti sociálnych služieb nielen splnením podmienok podľa zákona č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ale na účely tlmočenia podľa zákona o sociálnych službách alternatívne aj absolvovaním kurzu tlmočenia v príslušnej forme, akreditovaného MPSVR SR, za predpokladu dosiahnutého najmenej stredného odborného vzdelania. V tejto súvislosti MPSVR SR pripravuje informatívny rámcový obsah kurzu artikuláčnej tlmočenia, kurzu tlmočenia v posunkovej reči a kurzu taktilného tlmočenia, jeho minimálny rozsah ako aj kvalifikačné požiadavky na záujemkyňu/záujemcu o absolvovanie príslušného kurzu. Zároveň prechodné ustanovenie zákona o sociálnych službách zabezpečuje uznanie plnenia kvalifikačných predpokladov u všetkých tlmočníkov, ktorí tlmočenie vykonávali, a to kedykoľvek pred nadobudnutím účinnosti novej právnej úpravy a plnili kvalifikačné predpoklady podľa predchádzajúcej právnej úpravy.

117. V zmysle § 18 ods. 2 zákona č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách (ďalej len „zákon o vysielaní a retransmisii“) je vysielateľ na základe zákona povinný zabezpečiť multimodálny prístup k programovej službe, a to tak, aby vo vysielaní každej televíznej programovej služby, ktorú vysiela digitálne, bolo najmenej

- 50 % všetkých vysielaných programov sprevádzaných titulkami pre osoby so sluchovým postihnutím,
- 3 % všetkých vysielaných programov tlmočených do posunkovej reči nepočujúcich alebo v posunkovej reči nepočujúcich,
- 20 % všetkých vysielaných programov sprevádzaných hlasovým komentovaním pre nevidiacich.

118. Povinnosti vysielateľa s licenciou upravuje ustanovenie § 18a zákona o vysielaní a retransmisii, v zmysle ktorého je vysielateľ s licenciou povinný zabezpečiť multimodálny prístup k programovej službe, a to tak, aby vo vysielaní každej televíznej programovej služby, ktorú vysiela digitálne, bolo najmenej

- 10 % všetkých vysielaných programov sprevádzaných titulkami pre osoby so sluchovým postihnutím, alebo tlmočených do posunkovej reči nepočujúcich alebo v posunkovej reči nepočujúcich,
- 3 % všetkých vysielaných programov sprevádzaných hlasovým komentovaním pre nevidiacich.

119. V zmysle ustanovenia §18b zákona o vysielaní a retransmisii je vysielateľ a poskytovateľ audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie povinný zreteľne označiť všetky programy, ktoré sú sprevádzané titulkami pre osoby so sluchovým postihnutím, hlasovým komentovaním pre nevidiacich alebo ktoré sú tlmočené do posunkovej reči nepočujúcich alebo vysielané alebo poskytované v posunkovej reči nepočujúcich a oznámiť Rade pre vysielanie a retransmisii spôsob označenia týchto programov. Vysielateľ je povinný uplatniť označenie pri vysielaní programov, v oznámeniach o vysielaní takých programov a v programovej ponuke vlastného vysielania, ako aj v prehľade programov, ktorý poskytuje na zverejnenie periodickej tlače a ostatným hromadným informačným prostriedkom. Poskytovateľ audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie je povinný uplatniť označenie v katalógu programov.
120. Multimodálny prístup k programovej službe je doplnková obsahová služba vysielaná súbežne s príslušnou televíznou programovou službou umožňujúca prístup nepočujúcich alebo nevidiacich k programom vysielania alebo iným zložkám programovej služby, najmä prostredníctvom titulkov pre osoby so sluchovým postihnutím, tlmočenia do posunkovej reči nepočujúcich a hlasového komentovania pre nevidiacich.
121. S cieľom uľahčiť prístup osobám so sluchovým postihnutím a osobám so zrakovým postihnutím k vysielaniu televíznej programovej služby, ako aj k distribuovaným slovenským audiovizuálnym dielam a audiovizuálnym dielam v slovenskej pôvodnej jazykovej úprave bola s účinnosťou od 1.1.2016 prijatá novela zákona o vysielaní a retransmisii č. 278/2015 Z. z. Jej prijatím došlo k zavedeniu nového pojmu "titulky pre osoby so sluchovým postihnutím". Titulky pre osoby so sluchovým postihnutím sú obrazovo zachytený text v slovenskom jazyku, ktorý je synchronizovaný so zvukovou stopou programu, zachytáva hovorený prejav v programe spôsobom, ktorý osobám so sluchovým postihnutím umožňuje porozumieť jeho obsahu a je v súlade s požiadavkami, ktoré sú ustanovené vo vyhláške Ministerstva kultúry Slovenskej republiky (ďalej len „MK SR“) č. 12/2016 Z. z. o titulkoch pre osoby so sluchovým postihnutím (ďalej len „vyhláška ministerstva kultúry č. 12/2016 Z. z.“). Zákonom č. 278/2015 Z. z. bola zavedená aj explicitná povinnosť pre prevádzkovateľov retransmisie, poskytovať retransmisiiu programovej služby vrátane multimodálneho prístupu, ako aj povinnosť distributéra audiovizuálneho diela, ktorý verejne rozširuje slovenské audiovizuálne dielo alebo audiovizuálne dielo v slovenskej pôvodnej jazykovej úprave, zabezpečiť pre takéto audiovizuálne dielo aj úpravu titulkami pre osoby so sluchovým postihnutím a hlasové komentovanie pre nevidiacich, čím sa novelizoval aj zákon č. 40/2015 Z. z. o audiovizii a o zmene a doplnení niektorých zákonov (viď. príloha č. 1).
122. V súlade so splnomocňovacím ustanovením § 18aa zákona o vysielaní a retransmisii bola s účinnosťou od 1.1.2016 prijatá vyhláška ministerstva kultúry č. 12/2016 Z. z., ktorá bližšie upravuje požiadavky, ktoré musia spĺňať titulky sprevádzajúce programy televíznej programovej služby a audiovizuálnej mediálnej služby na požiadanie.

123. Pri vytváraní a uplatňovaní legislatívy zameranej na práva osôb so zdravotným postihnutím prebiehajú konzultácie s reprezentatívnymi organizáciami osôb so zdravotným postihnutím. V roku 2018 bola rozhodnutím Rady vlády SR pre kultúru zriadená dočasná pracovná skupina pre vyhodnocovanie aplikácie právnej úpravy v prospech osôb so zdravotným postihnutím s osobitným ohľadom na autorské a mediálne právo. Členmi tejto pracovnej skupiny sú zástupcovia osôb so sluchovým postihnutím a zrakovým postihnutím, zástupcovia rozhlasových a televíznych vysielateľov, MK SR, MPSVR SR, Rady pre vysielanie a retransmisiu, Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím a ďalší relevantní členovia.
124. MK SR v súčasnosti pracuje na návrhu zákona, ktorým bude do právneho poriadku SR transponovaná smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2018/1808 zo 14.11.2018, ktorou sa mení smernica 2010/13/EÚ o koordinácii niektorých ustanovení upravených zákonom, iným právnym predpisom alebo správnym opatrením v členských štátoch týkajúcich sa poskytovania audiovizuálnych mediálnych služieb (smernica o audiovizuálnych mediálnych službách) s ohľadom na meniace sa podmienky na trhu. Súčasťou tohto legislatívneho návrhu budú aj opatrenia smerujúce k zlepšeniu prístupnosti k audiovizuálnym obsahom pre osoby so zrakovým a sluchovým postihnutím.
125. Zákon č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon obsahuje v § 46 tzv. všeobecnú výnimku z majetkových autorských práv pre osoby so zdravotným postihnutím, t.j. vymedzuje, kedy, na aký účel, akým spôsobom a v akom rozsahu je možné použiť dielo bez súhlasu autora pre potreby osôb so zdravotným postihnutím. Uvedené ustanovenie súčasne umožňuje bez súhlasu autora, výhradne pre potreby osôb so zdravotným postihnutím a v rozsahu odôvodnenom ich zdravotným postihnutím prispôbiť audiovizuálne dielo doplnením slovného vyjadrenia jeho obrazovej zložky alebo odčlenením jeho zvukovej zložky. Rovnako dané ustanovenie povoľuje bez súhlasu autora výhradne pre potreby osôb so zdravotným postihnutím a v rozsahu odôvodnenom ich zdravotným postihnutím vyrobiť zvukový záznam slovesného diela. Prostredníctvom uvedeného ustanovenia je tak zabezpečená možnosť transformácie autorskoprávne chránených predmetov do rôznych prístupných formátov pre osoby so zdravotným postihnutím, čo zároveň vedie k zlepšeniu prístupu k informáciám.

Rešpektovanie domova a rodiny (čl. 23)

126. Za podmienok ustanovených v § 12 zákone č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o rodine“) patrí duševná porucha medzi dôvody neplatnosti manželstva. Ustanovenie § 12 rieši otázku spôsobilosti na uzavretie manželstva s ohľadom na psychické predpoklady snúbencov. Zastávame názor, že tu nemožno hovoriť o tom, že by išlo o „upretie práva ženiť/vydávať sa niektorým zdravotne postihnutým osobám“. Z prebiehajúcich diskusií sa aktuálne javí, že riešenie daného problému bude navrhované v rámci reformy opatrovníctva.
127. Rodičia, ktorí nemajú plnú spôsobilosť na právne úkony (sú obmedzení alebo pozbavení spôsobilosti na právne úkony) nemajú podľa Zákona o rodine žiadne

rodičovské práva a povinnosti. Uvedené má byť odstránené v rámci „reformy opatrovníctva“.

128. Z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 207/2016 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti výkonu rozhodnutia vo veciach maloletých vyplýva, že výkon rozhodnutia má byť čo najviac šetrný a musí byť v súlade s liečebným režimom dieťaťa a má byť čo najmenšou ujmovou pre dieťa. Podľa Civilného mimosporového poriadku je okrem iného dôvodom na odklad výkonu rozhodnutia situácia, ak by bol život, zdravie alebo priaznivý vývoj maloletého výkonom rozhodnutia vážne ohrozený.

129. K úprave v § 12 zákona o rodine uvádzame nasledovné:

a) Pozbavenie spôsobilosti na právne úkony:

Podľa § 12 ods. 1 zákona o rodine manželstvo nemôže uzavrieť osoba pozbavená spôsobilosti na právne úkony. Zákonodarca pôvodne vychádzal z občianskoprávneho konceptu o tom, že vyhlásenia snúbencov o tom, že vstupujú do manželstva, sú prejavom vôle. Prejavy vôle smerujú k právnym následkom t.j. k vzniku manželstva, k vzniku manželských práv a povinností, ktoré s nimi zákon o rodine spája. Sú to právne úkony. Aby bol právny úkon právne relevantný, môže ho urobiť iba osoba, ktorá má úplnú spôsobilosť na právne úkony. Spôsobilosť osoby uzavrieť manželstvo je daná predovšetkým jej schopnosťou slobodne vyjadriť svoju vôľu uzavrieť manželstvo. Aby manželstvo mohlo plniť svoj účel, musí ísť o osoby psychicky spôsobilé niesť následky, ktoré sú s uzavretím manželstva spojené.

V právnom poriadku došlo v rámci procesnej úpravy k zmenám. Zákonom č. 161/2015 Z. z. Civilný mimosporový poriadok došlo od 1.7.2016 k vypusteniu možnosti súdu úplne pozbaviť fyzickú osobu spôsobilosti na právne úkony. Samotný dohovor otázku pozbavenia spôsobilosti na právne úkony explicitne nerieši. Upravuje povinnosť členských štátov „zabezpečiť, aby všetky opatrenia týkajúce sa uplatňovania spôsobilosti na právne úkony poskytovali primerané a účinné záruky s cieľom zabrániť zneužitiu v súlade s medzinárodným právom v oblasti ľudských práv. Tieto záruky zabezpečia, aby opatrenia týkajúce sa uplatňovania spôsobilosti na právne úkony rešpektovali práva, vôľu a preferencie danej osoby, aby zabráňovali konfliktu záujmov a nenáležitému ovplyvňovaniu, aby boli primerané a prispôsobené situácii danej osoby, aby sa uplatňovali čo najkratšie a aby podliehali pravidelnej kontrole zo strany príslušného, nezávislého a nestranného orgánu alebo súdu. Tieto záruky musia byť primerané tomu, do akej miery uvedené opatrenia ovplyvňujú práva a záujmy danej osoby“. Z citovaného dohovoru *expressis verbis* nevyplýva legislatívny zákaz možnosti pozbavenia spôsobilosti na právne úkony, ale potreba prijať také procesné garancie, ktoré budú preferovať a klásť dôraz na individualizáciu zásahov do duševnej integrity jednotlivca, pričom absolútne pozbavenie bude predstavovať krajný prostriedok, teda aby sa do spôsobilosti na právne úkony zasahovalo – ak to okolnosti umožňujú – v čo najmenšej miere. Pozbavenie spôsobilosti na právne úkony má prichádzať do úvahy len vtedy, keď neexistujú menej reštriktívne opatrenia, napr. obmedzenie spôsobilosti na právne úkony, ustanovenie opatrovníka podľa § 29 Občianskeho zákonníka a pod. Jednou z garancií je aj to, že osoba, ktorá bola pozbavená spôsobilosti na právne úkony, má právo na navrátenie tejto spôsobilosti, pričom štát je povinný vytvoriť procesný mechanizmus,

ktorý umožní priebežne kontrolovať opodstatnenosť a dôvodnosť trvania pozbavenia. Pozbavenie spôsobilosti možno v krajných prípadoch považovať za primerané tomu, čo by hrozilo danej osobe, ak by nebola pozbavená spôsobilosti na právne úkony (ochrana pred neuváženým konaním tejto osoby pred ňou samou a pred jej zneužitím zo strany tretích osôb).

V nadväznosti na uvedené otázka opodstatnenosti úpravy obsiahnutej v § 12 odseku 1 zákona o rodine bude podrobená analýze.

b) Obmedzenie spôsobilosti na právne úkony:

Osoba, ktorej spôsobilosť na právne úkony je obmedzená, môže uzavrieť manželstvo len s povolením súdu. Podľa § 10 Občianskeho zákonníka ak fyzická osoba pre duševnú poruchu, ktorá nie je len prechodná, alebo pre nadmerné požívanie alkoholických nápojov alebo omamných prostriedkov či jedov je schopná robiť len niektoré právne úkony, súd obmedzí jej spôsobilosť na právne úkony a rozsah obmedzenia určí v rozhodnutí. V zákone nie je určené presné (striktné) kritérium, podľa ktorého by mal súd pri povoľovaní uzavretia manželstva vychádzať. Súd vo všeobecnosti u takejto osoby posúdi stupeň jej psychickej, rozumovej a intelektuálnej vyspelosti a posúdi, či osoba, ktorej bola obmedzená spôsobilosť na právne úkony, spĺňa predpoklady zlučiteľné so spoločenským účelom a funkciami manželstva.

c) Duševná porucha, ktorá by mala za následok obmedzenie spôsobilosti na právne úkony:

Manželstvo nemôže uzavrieť osoba postihnutá duševnou poruchou, ktorá by mala za následok obmedzenie spôsobilosti na právne úkony. Súd však môže uzavretie manželstva takej osobe povoliť, ak je jej zdravotný stav zlučiteľný s účelom manželstva.

d) Duševná porucha, ktorá by mala za následok pozbavenie spôsobilosti na právne úkony:

Ak uzavrie manželstvo osoba pozbavená spôsobilosti na právne úkony alebo osoba, ktorá trpí duševnou poruchou, ktorá by mala za následok pozbavenie spôsobilosti na právne úkony, súd rozhodne o tom, že manželstvo je neplatné, aj bez návrhu.

e) Odsek 5

Odsek 5 rieši situáciu, ak bez povolenia súdu uzavrie manželstvo osoba, ktorej spôsobilosť na právne úkony je obmedzená alebo osoba postihnutá duševnou poruchou, ktorá by mala za následok obmedzenie spôsobilosti na právne úkony. Súd tu nerozhoduje o neplatnosti takehoto manželstva ex offio, ale len na návrh niektorého z manželov. Ku konvalidácii neplatného manželstva podľa § 12 ods. 5 dôjde, ak do rozhodnutia súdu o neplatnosti manželstva sa zdravotný stav manžela upravil do takej miery, že sa stal zlučiteľným s účelom manželstva.

Vzdelávanie (čl. 24)

130. Kľúčovým dokumentom pre tvorbu, prijatie a zavedenie stratégie inkluzívneho vzdelávania je Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania „Kvalitné a dostupné vzdelanie pre Slovensko, 2018 – 2027“ schválený uznesením vlády SR č. 302 dňa

27.06.2018. Tento dokument prezentuje posilnenie inklúzie vo výchovno-vzdelávacom systéme naprieč všetkými stupňami vzdelávania, vrátane ďalšieho vzdelávania dospelých, pričom „výsledný model neráta s úplným zánikom špeciálnych škôl“. Výsledkom realizácie jeho akčného plánu bude aj stratégia inkluzívneho vzdelávania, ktorej prípravou je poverená priamo riadená organizácia ministerstva školstva – Výskumný ústav detskej psychológie a patopsychológie.

131. Na prípravu stratégie inkluzívneho vzdelávania boli v roku 2019 vyčlenené finančné prostriedky vo výške 8 773 € a na rok 2020 bolo naplánovaných 70 000 €.

132. Výchova a vzdelávanie detí so zdravotným znevýhodnením sa v súlade so školským zákonom uskutočňuje v školách pre deti so zdravotným znevýhodnením; tieto školy sú špeciálne školy a v ostatných školách podľa tohto zákona – školská integrácia (viď. príloha č. 1).

133. Na predprimárne vzdelávanie v materských školách sa prijímajú deti v súlade s príslušnou legislatívou. Pri prijímaní detí do materskej školy sa musí dodržiavať zásada rovnakého zaobchádzania a zákazu akýchkoľvek foriem diskriminácie a obzvlášť segregácie (§ 3 písm. c) a d) školského zákona). Na predprimárne vzdelávanie sa do materskej školy môžu prijať aj deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. V súlade so školským zákonom sa špeciálnou výchovno-vzdelávacou potrebou rozumie „požiadavka na úpravu podmienok, obsahu, foriem, metód a prístupov vo výchove a vzdelávaní pre dieťa, ktoré vyplývajú z jeho zdravotného znevýhodnenia alebo nadania alebo jeho vývinu v sociálne znevýhodnenom prostredí, uplatnenie ktorých je nevyhnutné na rozvoj schopností alebo osobnosti dieťaťa a dosiahnutie primeraného stupňa vzdelania a primeraného začlenenia do spoločnosti.“

134. Z hľadiska prijímania detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami do materskej školy je dôležité ustanovenie § 145 ods. 1 a 2 školského zákona, v ktorých sa uvádza: „Práva ustanovené týmto zákonom (školským zákonom) sa zaručujú rovnako každému dieťaťu v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania vo vzdelaní ustanovenou osobitným predpisom (zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov - antidiskriminačný zákon). Výkon práv a povinností vyplývajúcich zo školského zákona musí byť v súlade s dobrými mravmi. Nikto nesmie tieto práva a povinnosti zneužívať na škodu druhého dieťaťa.“

135. Riaditeľ materskej školy vždy pred svojím rozhodnutím o prijatí dieťaťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami musí zvážiť: či na prijatie takéhoto dieťaťa má, alebo nemá vytvorené vhodné podmienky (personálne, priestorové, materiálne atď.), či bude schopný po prijatí takéhoto dieťaťa tieto podmienky dodatočne vytvoriť. Počet detí v triede po prijatí dieťaťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v súlade s § 28 ods. 12 školského zákona môže byť znížený (ale v závislosti od druhu a stupňa postihnutia ani nemusí) najviac o dve za každé dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami. Maximálny počet zaradených detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v jednej triede sú dve. Pokiaľ je dieťa so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami prijaté do materskej školy

zriadenej obcou, podľa § 6 ods. 3 písm. c) zákona č. 596/2003 Z. z. obec vytvára podmienky na „zabezpečenie výchovy a vzdelávania detí a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v školách a v školských zariadeniach, ktorých je zriaďovateľom“.

136. Štátny vzdelávací program pre predprimárne vzdelávanie v materských školách ustanovuje základné požiadavky štátu na poskytovanie inštitucionálneho predprimárneho vzdelávania v materských školách. Štát prostredníctvom neho garantuje kvalitu inštitucionálneho predprimárneho vzdelávania vo všetkých materských školách zaradených v sieti škôl a školských zariadení. V zmysle uvedeného dokumentu: „Každá materská škola by v súčasnosti mala byť schopná poskytovať podmienky pre inkluzívne vzdelávanie. Takéto vzdelávanie dôsledne napĺňa ideu rovnosti šancí pre všetkých, rovnosti prístupu ku vzdelávaniu a v konečnom dôsledku k zabezpečeniu dôslednej sociálnej inklúzie. V podmienkach vzdelávania sa idea inklúzie dotýka najmä prístupu k deťom so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami s cieľom začlenenia čo najväčšieho počtu týchto detí do bežných škôl a tried. Deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami sú deti so zdravotným znevýhodnením, deti zo sociálne znevýhodneného prostredia ale aj deti s nadaním. Tieto deti a ich rozvoj vyžadujú podporný servis, ktorý je náročnejší a komplexnejší v porovnaní so servisom poskytovaným deťom so štandardným vývinom. Materské školy musia byť pripravené takýto komplexný servis poskytnúť uvedomujúc si, že miera komplexnosti a modifikácie servisu a starostlivosti je závislá od špecifickej podoby výchovno-vzdelávacích potrieb konkrétnych detí.“

137. Podľa školského zákona v materských školách môžu pôsobiť aj asistenti učiteľa. Obec podľa § 6 ods. 12 písm. h) zákona č. 596/2003 Z. z. pri určení výšky finančných prostriedkov určených na mzdy a prevádzku materskej školy môže zohľadniť počet detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v materskej škole a potrebu zabezpečenia pedagogického asistenta pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v materskej škole. Od roku 2021, na základe novely zákona o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení príspevok na výchovu a vzdelávanie, ktorý bude ministerstvo školstva poskytovať na deti, pre ktoré bude predprimárne vzdelávanie povinné, bude môcť byť použitý okrem iného aj na zabezpečenie asistentov učiteľa a tiež na zabezpečenie odborných zamestnancov (najmä logopédov a psychológov). Aktuálne v materských školách pôsobí 276 asistentov učiteľa (stav k 15.9.2019).

138. V záujme skvalitniť úroveň vzdelávacieho prostredia pre žiakov so zdravotným postihnutím v školách regionálneho školstva bol ministrom školstva schválený materiál *„Model objektivizácie počtu odborných zamestnancov v škole“*. Obsahuje opatrenia k zefektívneniu vzdelávania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami bez diskriminácie a na základe rovnosti príležitostí v začleňujúcom vzdelávacom systéme. Na základe predmetného materiálu bola do školského zákona implementovaná povinnosť pre základné a stredné školy, ktoré nie sú špeciálnymi školami a vzdelávajú viac ako 20 individuálne začlenených žiakov so zdravotným znevýhodnením, okrem žiakov so zdravotným znevýhodnením vzdelávaných v

špeciálnych triedach zamestnať odborného zamestnanca - školského špeciálneho pedagóga, školského logopéda, školského psychológa alebo liečebného pedagóga.

139. MŠVVaŠ SR ako sprostredkovateľský orgán pre prioritnú os 1 Vzdelávanie operačného programu Ľudské zdroje realizuje viaceré aktivity na podporu inkluzívneho rozmeru vo vzdelávaní. Medzi takéto aktivity patrí napr. pozícia „Asistent učiteľa pre žiakov so zdravotným znevýhodnením“ ako nástroja integrácie žiakov so zdravotným znevýhodnením do hlavného prúdu vzdelávacieho procesu. Asistent učiteľa s pomocou špeciálneho pedagóga a školského psychológa, pomáha skvalitňovať vyučovací proces žiaka so zdravotným znevýhodnením. Asistent učiteľa sa podieľa na utváraní rovnosti príležitostí vo výchove a vzdelávaní, na prekonávaní architektonických, informačných, jazykových, zdravotných, sociálnych alebo kultúrnych bariér. V rámci prioritnej osi Vzdelávanie OP ĽZ boli vyhlásené viaceré výzvy, ktoré sú zamerané na podporu inklúzie prostredníctvom podpory novovytvorených pracovných miest pedagogického asistenta, asistenta učiteľa a členov inkluzívneho tímu (školský psychológ, špeciálny pedagóg a sociálny pedagóg). Patria medzi ne výzvy „V základnej škole úspešnejší“ a „V základnej škole úspešnejší II“ podporujúce inkluzívne vzdelávanie na ZŠ (v celkovej alokácii 50 mil. eur (zdroj EÚ) pre obe výzvy), ako aj národný projekt „Pomáhajúce profesie v edukácii detí a žiakov“, cieľom ktorého je zabezpečiť implementáciu princípov inkluzívneho vzdelávania v materských, základných a stredných školách (Celková alokácia: 40 607 050,00 € (zdroj EÚ)).
140. V súčasnosti sú finančné prostriedky na výchovu a vzdelávanie detí a žiakov so zdravotným postihnutím pridelované normatívnym spôsobom a je možné ich použiť na financovanie nákladov na mzdy a platy vrátane poistného na povinné verejné zdravotné poistenie, poistného na sociálne poistenie, príspevku na starobné dôchodkové sporenie, príspevku na doplnkové dôchodkové sporenie, prevádzky modernizácie učebných pomôcok, špeciálnych učebných pomôcok a kompenzačných pomôcok a na riešenie havarijných situácií.
141. Ďalším zdrojom financovania sú nenormatívne finančné prostriedky na každoročne pridelovanú dotáciu – príspevok na osobné náklady na asistentov učiteľa pre žiakov so zdravotným znevýhodnením - zriaďovateľom škôl v zmysle § 4a zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení.
142. Dieťa alebo žiak so zdravotným postihnutím má v súlade s platnou legislatívou právo na výchovu a vzdelávanie s využitím špecifických foriem a metód, ktoré zodpovedajú jeho potrebám, a na vytvorenie nevyhnutných podmienok, ktoré túto výchovu a vzdelávanie umožňujú. Ďalej má právo používať pri výchove a vzdelávaní špeciálne učebnice, učebné texty, pracovné zošity, multimediálne pomôcky a špeciálne didaktické a kompenzačné pomôcky; nepočujúcim deťom a žiakom sa zabezpečuje právo na vzdelávanie v slovenskom posunkovom jazyku ako ich prirodzenej komunikačnej forme; nevidiacim deťom a žiakom sa zabezpečuje právo na výchovu a vzdelávanie s použitím Braillovoho písma; deťom a žiakom s narušenou komunikačnou schopnosťou sa zabezpečuje právo na výchovu a vzdelávanie prostredníctvom náhradných spôsobov dorozumievania.

143. Podľa zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o vysokých školách“) každý má právo študovať na vysokej škole zvolený študijný program, ak splní základné podmienky prijatia na štúdium podľa § 56, ďalšie podmienky určené vysokou školou poskytujúcou zvolený študijný program podľa § 57 ods. 1, podmienky určené v dohode podľa § 54a ods. 2 a podmienky podľa § 58a ods. 4. Práva ustanovené zákonom o vysokých školách sa zaručujú rovnako všetkým uchádzačom a študentom v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania vo vzdelaní ustanovenou osobitným zákonom (antidiskriminačný zákon).
144. Vysoké školy, vrátane vysokých škôl, ktoré pripravujú učiteľov na výkon ich povolania v súlade so zákonom č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov vytvárajú všeobecne prístupné akademické prostredie vytváraním zodpovedajúcich podmienok štúdia pre študentov so špecifickými potrebami bez znižovania požiadaviek na ich študijný výkon. Za študenta so špecifickými potrebami sa považuje študent so zmyslovým, telesným a viacnásobným postihnutím, s chronickým ochorením, so zdravotným oslabením, s psychickým ochorením, s autizmom alebo ďalšími pervazívnymi vývinovými poruchami, s poruchami učenia.
145. Študent podľa špecifických potrieb, má podľa rozsahu a druhu špecifickej potreby nárok na podporné služby, najmä na zabezpečenie možnosti využívať špecifické vzdelávacie prostriedky, individuálne vzdelávacie prístupy, najmä individuálnu výučbu vybraných predmetov pre študentov so zmyslovým postihnutím, osobitné podmienky na vykonávanie študijných povinností bez znižovania požiadaviek na študijný výkon, individuálny prístup vysokoškolských učiteľov, odpustenie školného v odôvodniteľných prípadoch, ak ide o štúdium dlhšie, ako je štandardná dĺžka príslušného študijného programu. Študentovi so špecifickými potrebami sa môže priznať sociálne štipendium aj po prekročení štandardnej dĺžky štúdia, ak je toto prekročenie spôsobené jeho zdravotným postihnutím. Podrobnosti o minimálnych nárokoch študenta so špecifickými potrebami na podporné služby podľa druhu špecifickej potreby upravuje vyhláška Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR č. 458/2012 Z. z. o minimálnych nárokoch študenta so špecifickými potrebami.
146. Na účel podpory štúdia študentov so špecifickými potrebami pôsobia na vysokých školách špeciálne pedagogické pracoviská a koordinátori pre študentov so špecifickými potrebami (ďalej len „koordinátor“). Koordinátor najmä
- a) aktívne sa podieľa na identifikovaní uchádzačov o štúdium so špecifickými potrebami a študentov so špecifickými potrebami,
 - b) vyhodnocuje špecifické potreby uchádzačov o štúdium so špecifickými potrebami a študentov so špecifickými potrebami, rozsah zodpovedajúcich podporných služieb a podieľa sa na ich zabezpečovaní,
 - c) zabezpečuje spoluprácu s pracoviskami a účelovými zariadeniami vysokej školy alebo fakulty a so zamestnancami vysokej školy, najmä im poskytuje informácie a poradenstvo v súvislosti so špecifickými potrebami študentov,

- d) vykonáva poradenstvo pre študentov podľa odseku 2 pri zabezpečovaní podporných služieb a tieto služby pre nich koordinuje,
- e) každoročne podáva návrh na použitie finančných prostriedkov na podporu štúdia študentov so špecifickými potrebami, najmä na zabezpečenie materiálno-technických pomôcok a vybavenia; koordinátor fakulty predkladá návrh koordinátorovi vysokej školy,
- f) každoročne predkladá vysokej škole správu o podmienkach využívania podporných služieb za vysokú školu; koordinátor fakulty spolupracuje s koordinátorom vysokej školy pri príprave správy.

147. Špeciálne pedagogické pracoviská na podporu štúdia študentov so špecifickými potrebami plnia úlohu metodických, znalostných a koordinačných centier a sú zriadené na Univerzite Komenského v Bratislave, Technickej univerzite v Košiciach.
148. Verejné vysoké školy tvoria aj finančný fond na podporu štúdia študentov so špecifickými potrebami, ktorý možno použiť na finančné zabezpečenie zodpovedajúcich podmienok štúdia študentov so špecifickými potrebami vzhľadom na ich špecifické potreby.
149. Podľa metodiky rozpisu dotácií zo štátneho rozpočtu verejným vysokým školám sa verejnej vysokej škole poskytujú finančné prostriedky, ktorých využitie je účelovo viazané na zabezpečenie podporných služieb študentom so špecifickými potrebami. Na podporu štúdia študentov so špecifickými potrebami bola na rok 2020 vyčlenená suma 700 000 €.
150. Čo sa týka prijímania fyzických osôb so zdravotným postihnutím do zamestnania SR neprijala doposiaľ osobitné opatrenia na zamestnávanie učiteľov so zdravotným postihnutím. Pri ich prijímaní sa postupuje v súlade s čl. 1 zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce t. j. právom na prácu a na slobodnú voľbu zamestnania v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania ustanovenou pre oblasť pracovnoprávných vzťahov osobitným zákonom o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon), bez akýchkoľvek obmedzení a diskriminácie z dôvodu zdravotného postihnutia s výnimkou prípadu, ak rozdielne zaobchádzanie je odôvodnené povahou činností vykonávaných v zamestnaní alebo okolnosťami, za ktorých sa tieto činnosti vykonávajú, ak tento dôvod tvorí skutočnú a rozhodujúcu požiadavku na zamestnanie pod podmienkou, že cieľ je legitímny a požiadavka primeraná.
151. MŠVVaŠ SR nebolo doposiaľ akreditované vzdelávanie posunkového jazyka. Vzdelávanie v posunkovom jazyku zabezpečujú vysoké školy v študijnom odbore špeciálna pedagogika so zameraním na pedagogiku sluchovo postihnutých. Počas štúdia absolvujú študenti kurzy napr. Základy posunkového jazyka, Lexika posunkového jazyka, Komunikácia s nepočujúcimi, Prstová abeceda, Lingvistika posunkového jazyka.

152. Kurzy slovenského posunkového jazyka uskutočňujú mnohé inštitúcie napr. Centrum podpory študentov so špecifickými potrebami UK, OZ Nepočujúce Dieťa, Effeta Nitra, Kresťanské centrum nepočujúcich v Bratislave a v Banskej Bystrici a i.

Zdravie (čl. 25)

153. V SR je pri získavaní odbornej spôsobilosti na výkon jednotlivých zdravotníckych povolání nadobudnutím vysokoškolského vzdelania, vyššieho odborného vzdelania, úplného stredného odborného vzdelania alebo stredného odborného vzdelania tematika dohovoru, pozostávajúca okrem iného z tém týkajúcich sa ľudských práv, dôstojnosti, nezávislosti, potrieb osôb so zdravotným postihnutím, diskriminácie, etických noriem atď. zahrnutá do predmetov zameraných na sociálne, etické, morálne a právne aspekty poskytovania zdravotnej starostlivosti.
154. V rámci vysokoškolského vzdelania, vyššieho odborného vzdelania, úplného stredného odborného vzdelania alebo stredného odborného vzdelania sú predmetné tézy zahrnuté do predmetov týkajúcich sa zdravotníckej etiky, organizácie zdravotníctva a sociálnej starostlivosti. Predmety zaoberajúce sa uvedenou problematikou sú nazvané rôzne, ale sú súčasťou každého študijného programu, ktorým sa získava odborná spôsobilosť na výkon zdravotníckeho povolania.
155. V rámci špecializačného štúdia zdravotníckych pracovníkov oblastí zameranú na osoby so zdravotným postihnutím obsahujú nasledovné minimálne štandardy:
- pre zdravotnícke povolanie lekár
 - minimálne štandardy pre špecializačné študijné programy v špecializačných odboroch detská chirurgia; gynekológia a pôrodníctvo; pediatria a všeobecné lekárstvo;
 - minimálne štandardy pre certifikačné študijné programy v certifikovaných pracovných činnostiach letecké lekárstvo a posudkové lekárstvo;
 - pre zdravotnícke povolanie sestra - minimálny štandard pre špecializačný študijný program v špecializačnom odbore ošetrovateľská starostlivosť v pediatrii;
 - pre zdravotnícke povolanie pôrodná asistentka - minimálny štandard pre špecializačný študijný program v špecializačnom odbore pôrodná asistencia v rodine a komunite;
 - pre zdravotnícke povolanie psychológ - minimálny štandard pre špecializačný študijný program v špecializačnom odbore klinická psychológia.
156. V rámci ďalšieho vzdelávania zdravotníckych pracovníkov je problematika práv osôb so zdravotným postihnutím súčasťou minimálnych štandardov špecializačných študijných programov v príslušných špecializačných odboroch určených pre viaceré zdravotnícke povolania.
157. Prístup k webovému sídlu MZ SR, kde podľa § 6c ods. 2 zákona č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov:
- „Ministerstvo zdravotníctva zverejní na svojej internetovej stránke zoznam občianskych združení, neziskových organizácií, nadácií, cirkví a náboženských

spoločností, ktoré poskytujú ženám finančnú, materiálnu a psychologickú pomoc v tehotenstve. Zoznam podľa prvej vety ministerstvo aktualizuje najmenej raz za kalendárny štvrťrok. Podrobnosti a podmienky zverejnenia v zozname podľa prvej vety ustanoví ministerstvo zdravotníctva všeobecne záväzným právnym predpisom.“

Habilitácia a rehabilitácia (čl. 26)

158. Sociálna rehabilitácia je jednou z explicitne určených odborných činností, ktoré sa poskytujú v rámci sociálnych služieb vo všetkých zariadeniach sociálnych služieb podmienených odkázanosťou. Z uvedeného dôvodu od 01.01.2019 Nariadením vlády SR č. 354/2018 Z.z., bol doplnený o pracovnú činnosť Inštruktor sociálnej rehabilitácie na troch úrovniach (stredné školy, vysoké školy I. stupňa a II. stupňa). Za posledné obdobie narástol aj počet subjektov, ktoré žiadajú akreditáciu sociálnej rehabilitácie ako samostatnej odbornej činnosti.

Práca a zamestnávanie (čl. 27)

159. Podľa § 14 ods. 2 zákona o službách zamestnanosti (zákon č. 5/2004 Z.z.) má v SR občan právo na prístup k zamestnaniu bez akýchkoľvek obmedzení v súlade so zásadou rovnakého zaobchádzania v pracovnoprávných vzťahoch a obdobných právnych vzťahoch ustanovených osobitným zákonom (Antidiskriminačný zákon). Nadväzne na uvedené sa v rámci služieb zamestnanosti realizovali opatrenia na zvýšenie miery zamestnanosti a zníženie nezamestnanosti pre občanov so zdravotným postihnutím (ďalej len „OZP“) bez rozdielu rodu. Za OZP sa na účely zákona o službách zamestnanosti považuje občan, ktorý je uznaný za invalidného podľa osobitných predpisov (zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení zákona č. 310/2006 Z. z., zákon č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

160. Na zvýšenie miery zamestnanosti a zníženie nezamestnanosti OZP boli realizované opatrenia

osobitne cielené na osoby so zdravotným postihnutím zamerané na vytváranie a udržanie pracovných miest (ďalej len „PM“)

Prostredníctvom národných projektov „Podpora zamestnávania občanov so zdravotným postihnutím 2“, 3, 4 boli z verejných zdrojov vrátane zdrojov Európskeho sociálneho fondu (ESF), podporované PM vytvárané u zamestnávateľov v chránených dielňach (ďalej len „CHD“), ale aj u zamestnávateľov na otvorenom trhu práce (ďalej len „OTP“) ako chránené pracoviská (ďalej len „CHP“) a tiež PM na prevádzkovanie samostatnej zárobkovej činnosti, ktoré si vytvárali UoZ so ZP ako CHP a ktoré, aj keď podporované príspevkami z verejných zdrojov, fungovali v prirodzenom konkurenčnom prostredí OTP, a teda spĺňali kritériá OZP fungujúcich a podporovaných na OTP. Obdobne to bolo v prípadoch, keď OZP prijali PM u zamestnávateľa na OTP, ktoré bolo vytvorené a prispôbené špecifickým potrebám OZP, pričom boli podporené príspevkom z verejných zdrojov a formálne charakterizované ako CHP, aj keď išlo o PM na OTP. V rámci tejto skupiny opatrení boli podporovaní aj zamestnávatelia, ktorí nemali zriadené CHD, zamestnávali však viac ako 25 % OZP z celkového počtu svojich zamestnancov.

OZP sú v CHD a na CHP zamestnávaní na základe pracovno-právneho vzťahu a za svoju prácu dostávajú mzdu alebo plat v súlade s vnútroštátnymi predpismi o odmeňovaní zamestnancov.

cielené na znevýhodnené skupiny na trhu práce vrátane podpory vytvárania PM pre OZP ako jednej zo znevýhodnených skupín

Podporované boli PM, ktoré umožnili OZP, ako znevýhodneným uchádzačom o zamestnanie (UoZ) ich integráciu na OTP, pričom najviac boli využívané opatrenia na podporu zamestnávania znevýhodneného UoZ (§50), na podporu rozvoja miestnej a regionálnej zamestnanosti (§50j) a rôzne projekty a programy zamerané na podporu zvýšenia zamestnanosti (§ 54) podľa zákona o službách zamestnanosti.

na zvýšenie zamestnateľnosti

Poskytované boli služby odborného poradenstva a vzdelávanie a príprava pre trh práce, ktorých cieľom je poskytnúť UoZ vrátane OZP individualizovanú podporu rozvoja ich zamestnateľnosti. V rámci zvyšovania zamestnateľnosti boli UoZ so ZP zaraďovaní aj na aktívnu činnosť.

na podporu zamestnávania OZP alebo zamestnávateľov, ktorí zamestnávajú OZP v rámci sociálnej ekonomiky

Od 1.5.2018 upravuje oblasť sociálnej ekonomiky a sociálnych podnikov v SR zákon o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch (č. 112/2018 Z.z.), ktorý vytvára komplexnú úpravu sektora sociálnej ekonomiky všeobecne a sociálnych podnikov zvlášť. Sociálna ekonomika je inovatívnym nástrojom podpory regionálnej a miestnej zamestnanosti a predstavuje ten sektor ekonomiky, ktorý vykonáva určitú podnikateľskú činnosť, no jeho hlavným poslaním je naplňať istý spoločenský cieľ. Medzi takéto spoločenské ciele z ekonomického hľadiska patrí napríklad aj zamestnávanie dlhodobo nezamestnaných a iných znevýhodnených a zraniteľných skupín. Implementovaním novej komplexnej legislatívy sa očakáva vytvorenie priaznivého a podporného prostredia pre subjekty sociálnej ekonomiky na naštartovanie rozvoja sektora sociálnej ekonomiky na Slovensku.

161. Z hľadiska zamerania činnosti môže byť registrovaný sociálny podnik (RSP)
- integračným podnikom,
 - sociálnym podnikom bývania a
 - všeobecným registrovaným sociálnym podnikom.
162. Integračný podnik je verejnoprospešný podnik, ktorého pozitívnym vplyvom je podpora zamestnanosti prostredníctvom zamestnávania znevýhodnených a zraniteľných osôb, pričom pozitívny vplyv sa považuje za dosiahnutý, ak integračný podnik zamestnáva z celkového počtu zamestnancov najmenej 30 % znevýhodnených osôb a zraniteľných osôb v pracovnom pomere dohodnutom najmenej v rozsahu polovice ustanoveného týždenného pracovného času, a ak ide o znevýhodnené osoby podľa § 2 ods. 5 písm. b), najmenej v rozsahu štvrtiny ustanoveného týždenného pracovného času (§ 12 ods. 1 a 2 zákona).

163. Jednou zo skupín znevýhodnených osôb sú aj OZP. V kontexte smerovania vyspelých európskych legislatív určuje tento zákon širší pohľad na OZP, a to nielen na osoby uznané za invalidné (§2 ods. 5 písm. b) bod 1), ale zahŕňa aj osoby, ktoré nie sú uznané za invalidné, ale majú dlhodobé zdravotné postihnutie znižujúce ich telesné, duševné a zmyslové schopnosti, ktoré bránia ich plnohodnotnému a účinnému zapojeniu sa do pracovného prostredia v porovnaní so zdravou fyzickou osobou podľa lekárskeho posudku o zdravotnej spôsobilosti na prácu nie staršieho ako jeden rok alebo podľa rozhodnutia o nepriznaní invalidného dôchodku, z ktorého vyplýva pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 20 % v porovnaní so zdravou fyzickou osobou, nie staršieho ako dva roky; dlhodobé zdravotné postihnutie je také zdravotné postihnutie, ktoré má podľa poznatkov lekárskej vedy trvať najmenej dva roky (§2 ods. 5 písm. b) bod 2).
164. Pre uvedený zákon sú realizované podporné aktivity, ktoré sú spolufinancované zo zdrojov ESF, prostredníctvom
- *Národného projektu „Inštitút sociálnej ekonomiky“* - v rámci jeho aktivít boli vytvorené regionálne centrá sociálnej ekonomiky v územnej pôsobnosti každého samosprávneho kraja, ktoré koordinovane poskytujú záujemcom a potenciálnym subjektom sociálnej ekonomiky informácie o sociálnom podnikaní, informujú o zákone, usmerňujú a poskytujú nevyhnutnú pomoc a podporu pri rozbehu novovznikajúcim sociálnym podnikom. Ich kľúčovou úlohou je bezplatne poskytovať prvotné všeobecné informácie širokej verejnosti v lokálnom prostredí, vyhľadávať potenciálnych záujemcov a motivovať ich k zakladaniu sociálnych podnikov s cieľom zvýšenia regionálnej zamestnanosti ako i následnej udržateľnosti.
 - *Národného projektu „Podpora integračných podnikov“* - podľa zákona o službách zamestnanosti sa prostredníctvom úradov práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „úrad“) implementujú 2 nové aktívne opatrenia na trhu práce (AOTP) zamerané na podporu registrovaných integračných sociálnych podnikov - umiestňovací príspevok integračnému podniku (§ 53f) a vyrovnávacie príspevky integračnému podniku (53g).
 - *Národného projektu „Investičná pomoc pre sociálne podniky – nenávratná zložka“* - cieľom je pilotné overenie funkčnosti nastaveného systému investičnej podpory RSP, aby prežili náročnú počiatočnú fázu fungovania a dosiahli úroveň stability, ktorá im následne umožní zlepšiť prístup k zamestnaniu a predchádzať nezamestnanosti vo väzbe na potreby trhu práce a regionálnych trhov práce prostredníctvom investičnej pomoci pre RSP.
165. V rámci príkladov dobrej praxe - Spoločnosť Profesia (prevádzkovateľ najnavštevovanejšieho pracovného portálu v SR www.profesia.sk) vytvorila na zvýšenie šancí OZP pracovať na OTP program „Výpomoc so srdcom“. Program dáva šance občanom so zdravotným znevýhodnením nájsť si zamestnanie alebo vykonávať krátkodobé práce alebo sezónne práce. Poskytovatelia práce, ktorí chcú zamestnať osobu so zdravotným znevýhodnením, v ňom nájdu informácie ako identifikovať vhodné pracovné činnosti pre týchto občanov, k dispozícii sú profily vhodných uchádzačov, možnosti prepojenia na overených odborníkov, ktorí sa dlhodobo venujú zamestnávaniu zdravotne znevýhodnených.

Do programu sa zapojil aj Inštitút pre pracovnú rehabilitáciu OZP, ktorý pomáha

- s poskytovaním služieb kariérneho poradenstva,
- pri obnove pracovných návykov a posúdení potenciálu klienta na pracovnú činnosť,
- plniť funkciu tzv. asistenta pracovného začlenenia pri zapracovaní klienta na konkrétnej pozícii,
- pripravovať zamestnávateľa na prijatie zamestnanca so zdravotným znevýhodnením do pracovného kolektívu a zároveň pomáha s prípravou interného zamestnanca firmy, ktorý po zapracovaní prevezme starostlivosť o občana so zdravotným znevýhodnením do svojej pracovnej agendy.

166. V pracovnej skupine zriadenej MPSVR SR sa pripravovala výzva „*Krok za krokom*“, ktorej cieľom je zvýšiť zamestnateľnosť, zamestnanosť a udržateľnosť zamestnania osôb z cieľovej skupiny. Hlavnou aktivitou je sprevádzanie, vedenie a podpora pri riešení osobných a profesionálnych prekážok osôb z cieľovej skupiny (rozdelené na NEET do 29 rokov so vzdelaním nižším ako stredným odborným vzdelaním a na neaktívne osoby a znevýhodnených UoZ so vzdelaním nižším ako stredným odborným vzdelaním vrátane OZP, ak spĺňajú podmienky týchto skupín) k vstupu a k zotrvaní na trhu práce. Krok za krokom je spojením služieb zamestnanosti a sociálnej práce. V dôsledku presunu finančných prostriedkov na opatrenia zamerané na odstránenie dôsledkov pandémie COVID-19, bude táto výzva predmetom ďalšieho posúdenia v rámci pokračovania pôvodne plánovaných výziev a vyznaní. MPSVR SR nedisponuje štatistickými údajmi o počte a druhu pracovných miest pre OZP, výsledkoch výberových konaní a zotrvaní na pracovnej pozícii OZP.

167. K prijatým opatreniam na zaistenie prechodu OZP vrátane tých, ktoré prechádzajú z inštitucionálnej do komunitnej starostlivosti, zo statusu nezamestnanosti alebo zamestnania v chránených dielňach do zamestnania na OTP uvádzame, že pod vedením IVPR vypracovala v roku 2017 Expertná pracovná skupina (EPS) „*Akčný plán prechodu z chránených dielní na zamestnávanie osôb so zdravotným postihnutím na otvorenom trhu práce (návrh)*“ Tento plán nadväzuje na odporúčania výboru OSN pre OZP v SR a na odporúčanie č. 74 výboru OSN. Jeho hlavným cieľom je zintenzívnenie vytvárania podmienok a reálnej podpory zamestnávania OZP, vrátane žien so ZP, na OTP. Materiál nadväzuje na koncepčné východiská pre tvorbu akčného plánu a na analýzu vývoja postavenia OZP na trhu práce. Venuje sa terminologickým otázkam zamestnávania OZP a jeho pojmovému vymedzeniu v súčasnej legislatíve, najmä právnomu vymedzeniu pojmov CHD a CHP v zákone o službách zamestnanosti, pričom toto pojmové vymedzenie charakterizuje vo vzťahu k vývoju celkovej situácie v zamestnávaní OZP ako problematické, vychádzajúc z analýzy aktuálnej situácie, zoznamov CHD a CHP, kde na celkovom počte CHD a CHP sú väčšinou zastúpené CHP (cca 72%). Ako sa konštatuje v materiáli, tieto CHD/CHP možno na základe spôsobu ich reálneho fungovania považovať za formu zamestnávania OZP na OTP, pričom len malý podiel z celkového počtu CHD napĺňa zreteľne charakteristiky segregovaného zamestnávania OZP.

168. EPS uvádza, že vplyvom uplatňovaných definičných znakov CHD a CHP (CHP - pracovisko, na ktorom právnická osoba (PO) alebo fyzická osoba (FO) zriadi PM pre

OZP a PM sa nevytvára v CHD; CHD - pracovisko, na ktorom PO alebo FO zriadi viac ako jedno PM pre OZP a na ktorom pracuje najmenej 50 % OZP) a tým, že väčšina príspevkov AOTP cielených na podporu zamestnávania OZP sa podľa platnej právnej úpravy viaže na zriadenie CHD a CHP, vzniká mylný dojem, že v SR je zamestnávanie OZP podporované z verejných zdrojov na OTP len minimálne a že preferovaná je podpora ich zamestnávania v chránenom (segregovanom) prostredí. Potrebné je preto zosúladienie pojmového/definičného aparátu charakterizujúceho zamestnávanie OZP v podmienkach SR s pojmovým aparátom EÚ, resp. pojmovým definičným aparátom oficiálnych inštitúcií, ktoré sa na základe uvedených súvislostí a pojmových nezrovnalostí dopracovali k vyššie uvedenému záveru. Tento plán je východiskom pre proces ďalšieho možného rozpracovávaní navrhnutých zmien a opatrení do oblasti podpory zamestnávania OZP.

169. Podľa Zoznamu CHD/CHP, ktorý vedie Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny (ďalej len „ústredie“), k 31.12.2019 boli na celkovom počte CHD a CHP väčšinovo zastúpené CHP - 4 140 a ich podiel na celkovom počte CHD/CHP dosiahol 72,7 %. CHD bolo 1 554 a oproti rovnakému obdobiu roku 2016 sa ich počet znížil o 129. Počet OZP pracujúcich v CHD (bez OZP zamestnaných, resp. vykonávajúcich SZČ na CHP) predstavoval 5 735 občanov a oproti roku 2016 poklesol o viac ako 500 OZP (zdroj: ústredie).
170. Zaistenie prechodu OZP z CHD na OTP je zabezpečované v rámci opatrení sociálnej ekonomiky prostredníctvom transformácie CHD na registrované integračné sociálne podniky (ďalej len „integračné podniky“), a to nadväzne na prijatie zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch. Umožnením transformácie CHD na integračné podniky sa predpokladá postupné znižovanie počtu CHD, ako aj počtu OZP zamestnaných v CHD. Podľa dostupných štatistických údajov, bol k 7.3.2020 počet PO, ktoré majú poskytované vyrovnávacie príspevky integračnému podniku (§ 53g) evidovaných rolu Poskytovateľ zml. vzťahu - poskytovateľ miesta v stave platná a zároveň u nich eviduje ústredie platnú rolu CHD/CHP, 14 (zdroj: ISSZ odboru metodiky informačných systémov ústredia). K 31.1.2020 tieto PO zamestnávali 216 OZP (zdroj: MPSVR SR, odbor sociálnej ekonomiky, vlastné prepočty).
171. S cieľom zvýšenia podpory a motivácie integračných podnikov poskytovať vhodnú podporu a pomoc znevýhodneným osobám (vrátane OZP) počas ich zamestnania v integračnom podniku tak, aby si za pomoci integračného podniku našli zamestnanie na OTP bez iných podporných finančných mechanizmov, sa s účinnosťou od 1.5.2018 zaviedlo nové AOTP - Umiestňovací príspevok integračnému podniku (§ 53f). Cieľom je motivácia integračného podniku zabezpečiť svojmu zamestnancovi, ktorý bol znevýhodnenou osobou, zamestnanie, resp. pomoc pri hľadaní zamestnania u zamestnávateľov, ktorí nie sú integračnými podnikmi, závislými osobami integračného podniku ani CHD.
172. Na poskytnutie umiestňovacieho príspevku je právny nárok, ak žiadateľ (integračný podnik) splní hmotnoprávne podmienky na jeho poskytnutie. Podľa § 53f ods. 1 písm. a) zákona o službách zamestnanosti úrad poskytne umiestňovací príspevok integračnému podniku, ktorý skončí dohodou pracovný pomer najneskôr do dvoch rokov od vzniku tohto pracovného pomeru so zamestnancom, ktorý bol

znevýhodnenou osobou a ktorému najneskôr do jedného mesiaca odo dňa skončenia pracovného pomeru v integračnom podniku vznikol pracovný pomer u zamestnávateľa, ktorý nie je integračným podnikom, závislou osobou integračného podniku ani CHD, ak pracovný pomer u tohto zamestnávateľa je dohodnutý najmenej v rozsahu polovice ustanoveného týždenného pracovného času; integračný podnik je povinný preukázať dohodnutý rozsah týždenného pracovného času. Príspevok sa poskytuje na základe písomnej dohody o poskytnutí príspevku uzatvorenej medzi úradom a integračným podnikom počas trvania pracovného pomeru podľa § 53f ods. 1 písm. a), najdlhšie počas 12 kalendárnych mesiacov odo dňa skončenia pracovného pomeru v integračnom podniku.

173. Z hľadiska podpory zamestnanosti má rozvoj sociálnej ekonomiky potenciálne obrovský význam – patrí medzi sektory s najlepšou perspektívou pre regionálny a miestny rozvoj a pre zamestnanosť tým, že prostredníctvom svojich subjektov, sociálnych podnikov, vytvára PM pre znevýhodnené a zraniteľné skupiny obyvateľstva vrátane OZP.
174. Vďaka týmto opatreniam, programovým a projektovým riešeniam, individuálnemu prístupu úradov ku svojim klientom, ako aj pozitívnemu ekonomickému vývoju v rokoch 2016 až 2019, sa postavenie OZP na trhu práce v SR zlepšilo. Na základe dostupných údajov zo ŠÚ SR z Výberového zisťovania pracovných síl sa zvyšuje miera ekonomickej aktivity, ako aj miera zamestnanosti a znižuje sa úroveň miery nezamestnanosti OZP vrátane žien so ZP. Celkový počet pracujúcich občanov so zdravotným postihnutím v roku 2018 bol o 14,7 % vyšší ako v roku 2017, pričom tempo ich medziročného rastu bolo výrazne rýchlejšie ako celkový rast zamestnanosti v SR v rovnakom období (priemer za SR bol 1,4 %). Postupne sa znižovala evidovaná miera nezamestnanosti v SR. Klesal počet UoZ vrátane UoZ so ZP. V sledovanom období sa celkový počet UoZ znížil o 40,1 % a počet UoZ so ZP sa znížil o 41,7 %, čo bolo o 1,6 p.b. vyšší pokles oproti celkovému poklesu počtu UoZ. K 31.12.2019 bolo v evidencii úradov 165 455 UoZ z toho 5 668 UoZ so ZP (viď. príloha č. 1).
175. Na základe postupného vývoja zvyšovania zamestnanosti, znižovania nezamestnanosti OZP, ako aj znižovania počtu CHD a počtu OZP, ktorí v nich pracujú, je možné konštatovať, že OZP si nachádzali svoje uplatnenie najmä na OTP.
176. K opatreniu prijatému na odstránenie prekážok a diskriminácie OZP v procese prijímania do zamestnania a na pracovisku, vrátane prípadov odmietnutia individualizovaných opatrení, uvádzame, že právo na prístup k zamestnaniu upravuje zákon o službách zamestnanosti § 14 ods. 1 až 3. Občan má právo podať úradu sťažnosť v súvislosti s porušením uvedených práv a povinností. Úrad je povinný na sťažnosť občana bez zbytočného odkladu odpovedať, vykonať nápravu upustiť od takého konania a odstrániť jeho následky. Občan, ktorý sa domnieva, že jeho práva alebo právom chráneného záujmy boli dotknuté v dôsledku nedodržania práv podľa § 14 ods. 1 až 5 môže sa domáhať podľa osobitného zákona (Antidiskriminačný zákon) právnej ochrany na súde.

177. Za oblasť pracovno-právnych vzťahov sú príslušné ustanovenia upravené v Zákonníku práce (viď. príloha č. 1).

Primeraná životná úroveň a sociálna ochrana (čl. 28)

178. Problematika osôb so zdravotným postihnutím je začlenená aj do národnej stratégie, ktorá je zameraná na podporu sociálneho začlenenia a boja proti chudobe. Ide o Národnú rámcovú stratégiu na podporu sociálneho začlenenia a boja proti chudobe (ďalej len „NRS“), ktorá je prepojená aj s Národným programom rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím 2014-2020. NRS systematizuje prístupy k riešeniu chudoby a sociálneho vylúčenia a rozvíja ich pod jednotným rámcom vo vzťahu k cieľom vyplývajúcim zo stratégie Európa 2020.
179. Podmienky pre obstaranie nájomného a cenovo dostupného bývania pre sociálne ohrozené skupiny obyvateľstva sú vytvorené od roku 2000. Na obstaranie týchto bytov sa poskytujú obciam výhodné úvery zo Štátneho fondu rozvoja bývania (nízka úroková sadzba a dlhá lehota splatnosti úveru) a dotácie prostredníctvom MDV SR. Občania s ťažkým zdravotným postihnutím majú pre získanie nájomného bytu výhodnejšie podmienky v porovnaní s ostatnými (horná hranica príjmu domácnosti, ktorej členom je osoba s ťažkým zdravotným postihnutím pre získanie nájomného bytu je vyššia, podlahová plocha bezbariérového bytu môže byť väčšia o 10 % oproti bytu bežného štandardu, dlhšia lehota doby prenájmu).
180. Novelou právnych predpisov v oblasti podpory bývania sa vytvorili výhodnejšie podmienky od 1.1.2020 pre
- a) obstarávanie nájomných bytov (aj bezbariérových) pre sociálne ohrozené skupiny obyvateľstva.
 - b) obstarávanie nájomných bytov v súkromnom sektore
 - c) výstavbu zariadenia sociálnych služieb a obnovu zariadenia sociálnych služieb bol rozšírený okruh žiadateľov o inú právnickú osobu.
181. Prijatím zákona č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch sa vytvoril právny rámec pre vznik špecifického druhu registrovaného sociálneho podniku, tzv. sociálny podnik bývania, ktorý má za cieľ zabezpečovať primerané a dôstojné bývanie pre konkrétne vymedzený okruh fyzických osôb po splnení zákonných podmienok.
182. Vymedzením tohto druhu registrovaného sociálneho podniku v rámci ustanovení zákona o sociálnej ekonomike sa na Slovensku posilňuje priestor pre rozvoj nájomného bývania, ktorý je inšpirovaný najmä modelom z Rakúska. Vytváranie a následné fungovanie sociálnych podnikov bývania nemá nahrádzať a ani zasahovať do fungujúceho modelu sociálneho bývania na Slovensku, ktorý je založený na kombinácii dotácií z Ministerstva výstavby a dopravy Slovenskej republiky a výhodne dohodnutej pôžičky zo Štátneho fondu rozvoja bývania. V tomto prípade ide o doplnenie vyššie uvedeného modelu.

183. Zabezpečovanie spoločensky prospešného nájomného bývania, ktoré je v zmysle Nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1304/2013 zo 17. decembra o Európskom sociálnom fonde a o zrušení nariadenia Rady (ES) „sociálnou službou všeobecného záujmu“, predstavuje poskytovanie bývania, správu tohto bývania, údržbu vykonávanú v rámci poskytnutého bývania alebo obnovu bytového fondu zo strany sociálneho podniku bývania, ktoré podnik zabezpečuje výstavbou, prestavbou alebo obstaraním bytov alebo bytových domov od tretích osôb a ich následné prenajímanie vymedzenému okruhu fyzických osôb.
184. Spoločensky prospešné bývanie podľa zákona o sociálnej ekonomike a v kontexte predmetného nariadenia je definované nasledovne: poskytovanie bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu prostredníctvom výstavby, prestavby alebo obstarania bytov na účely ich nájmu oprávneným osobám alebo prostredníctvom nájmu bytov týmto fyzickým osobám. Spoločensky prospešné nájomné bývanie je sociálnou službou všeobecného záujmu podľa osobitného predpisu.
185. Sociálna služba všeobecného významu, pod ktorú zabezpečenie spoločensky prospešného bývania patrí, je určená pre špecifický okruh fyzických osôb. Oprávnenými osobami, ktorým je v zmysle zákona o sociálnej ekonomike možné poskytovať nájomné bývanie, sú (okrem iných podmienok) fyzické osoby, ktoré v zmysle zákona č. 40/1964 Zb. Občianskeho zákonníka tvoria spoločnú domácnosť.
186. Podmienka, že oprávnené osoby sú fyzické osoby, ktoré tvoria spoločnú domácnosť, nie je jedinou podmienkou v rámci splnenia nároku na poskytnutie nájomného bývania. Ďalšou podmienkou je, že osoby, ktoré tvoria spoločnú domácnosť, majú spoločný mesačný príjem, ktorý v úhrne neprevyšuje štvornásobok sumy životného minima. Nominálna výška sumy životného minima za všetky spoločne posudzované osoby žijúce v spoločnej domácnosti sa odvíja od počtu osôb, ktoré túto domácnosť tvoria.
187. Všeobecným registrovaným sociálnym podnikom je podnik, ktorý nie je integračným podnikom a nie je sociálnym podnikom bývania podľa § 11 odsek 2 písm. a) a b) zákona. To zároveň neznamená, že všeobecný registrovaný sociálny podnik nemôže poskytovať spoločensky prospešnú službu v oblasti zamestnávania alebo zabezpečovania bývania, správy, údržby a obnovy bytového fondu.
188. Podnik je nazvaný všeobecným z toho dôvodu, že môže naplňať alebo dosahovať pozitívny sociálny vplyv spôsobom poskytovania spoločensky prospešnej služby všeobecne v ktorejkoľvek z oblastí spoločenského života podľa § 2 odsek 4 písm. a) až j) zákona č. 112/2018 Z. z.
189. Podnik sa pritom rovnako ako integračný podnik alebo sociálny podnik bývania musí zamerať na realizáciu zvolenej spoločensky prospešnej služby (alebo kombinácie spoločensky prospešných služieb) a poskytovaním týchto dosahovať pozitívny sociálny vplyv. Na znevýhodnené a zraniteľné osoby s cieľom ich zamestnania (na tento účel vytvorených pracovných miestach) sa zvlášť sústreďujú sociálne podniky typu integračného podniku, pričom sociálny podnik bývania a

všeobecné sociálne podniky budú znevýhodnené a zraniteľné osoby vnímať skôr v kontexte odberateľov ich tovarov a služieb.“

190. Viac zdrojové financovanie sociálnych služieb posilňuje s účinnosťou od 1.1.2018 aj ďalšia novela zákona o sociálnych službách. Ide o novú právnu úpravu spolufinancovania ošetrovateľskej starostlivosti v zariadeniach sociálnych služieb, ktorými sú zariadenie pre seniorov, zariadenie opatrovateľskej služby, domov sociálnych služieb a špecializované zariadenie zo zdrojov verejného zdravotného poistenia. Právnym základom je uzatvorená zmluva o poskytovaní ošetrovateľskej starostlivosti v zariadení sociálnych služieb s príslušnou zdravotnou poisťovňou podľa predpisov v oblasti zdravotnej starostlivosti, a to v rozsahu paušálnej úhrady pre určený limit minimálneho počtu lôžok na paušálnu úhradu za poskytovanie ošetrovateľskej starostlivosti v týchto zariadeniach sociálnych služieb (ošetrovateľská starostlivosť v zariadeniach sociálnych služieb sa môže uhrádzať z verejného zdravotného poistenia v rozsahu minimálneho počtu lôžok - cca 10 000 lôžok, a to paušálne určenou výškou, ktorú určuje opatrenie MZ SR – v súčasnosti 3,30 € a (osoba/deň).

191. Podmienky poskytovania peňažných príspevkov na kompenzáciu sú ustanovené v zákone o peňažných príspevkoch na kompenzáciu. Pri 3 peňažných príspevkoch boli pre ich poskytnutie stanovené aj vekové hranice (peňažný príspevok na osobnú asistenciu, peňažný príspevok na kúpu osobného motorového vozidla a peňažný príspevok na opatrovanie). Na podnet komisárky pre osoby so zdravotným postihnutím bol dňa 4.9.2018 verejnou ochrankyňou práv podaný návrh na začatie konania pred ÚS SR z dôvodu, že vekové ohraničenia (od 6 do 65 rokov veku) pre poskytnutie peňažného príspevku na osobnú asistenciu a peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla sú diskriminačné. ÚS SR na svojom neverejnom zasadnutí dňa 2.4.2020 rozhodol, že vekové ohraničenie pre poskytnutie peňažného príspevku na osobnú asistenciu v § 22 ods. 2 a peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla v § 34 ods. 3 nie je v súlade s čl. 1 ods. 1 a 2, čl. 12 ods. 1 a čl. 13 ods. 4 Ústavy SR, s čl. 2 ods. 2 v spojení s čl. 9 Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach a s čl. 5 ods. 1 a 2 v spojení s čl. 19 písm. b) a s čl. 20 písm. a) a b) dohovoru (pri peňažnom príspevku na kúpu osobného motorového vozidla). Nález Ústavného súdu SR bol vyhlásený dňa 20.5.2020.

192. Štatistické zisťovanie o príjmoch a životných podmienkach domácností v SR – EU SILC poskytuje prehľad o základných údajoch o príjmoch domácností a osôb, štruktúre príjmov, životných podmienkach domácností a indikátoroch chudoby. Na základe predmetného zdroja sa taktiež monitoruje aj chudoba osôb so zdravotným postihnutím. Výstupy sú dostupné na webovom portáli ŠÚ SR a EUROSTATu.

Účasť na politickom a verejnom živote (čl. 29)

193. Podľa § 4 písm. c) zákona č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva a o zmene a doplnení niektorých zákonov, podľa ktorého pozbavenie spôsobilosti na právne úkony tvorilo prekážku práva voliť stratilo na základe nálezů Ústavného súdu SR č. 130/2017 z 22.3.2017 účinnosť dňom 31.5.2017 a platnosť

dňom 31.11.2017. Toto ustanovenie z tohto dôvodu nevykonáva. Podmienkou pre uplatňovanie pasívneho volebného práva je spôsobilosť na právne úkony. Chýbajúca spôsobilosť na právne úkony je teda prekážkou práva byť volený (§ 6 písm. c) zákona č. 180/2014 Z. z.).

194. Podľa § 8 ods. 1 zákona č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva sa ustanovuje: Na odovzdávanie hlasovacích lístkov a na sčítanie hlasov voličov utvára starosta obce, primátor mesta, v hlavnom meste Slovenskej republiky Bratislave a v meste Košice starosta mestskej časti (ďalej len "starosta obce") volebné okrsky a určuje volebné miestnosti v lehote uvedenej v rozhodnutí o vyhlásení volieb. Starosta obce pri určovaní volebnej miestnosti prihliada na to, aby do volebnej miestnosti mali čo najľahší prístup aj zdravotne postihnutí voliči.

195. Podľa § 24 ods. 6,7 a 9 zákona č. 180/2014 Z. z. o podmienkach výkonu volebného práva upravuje spôsob hlasovania pre osoby so zdravotným postihnutím nasledovne:

(6) Volič, ktorý nemôže sám upraviť hlasovací lístok pre zdravotné postihnutie alebo preto, že nemôže čítať alebo písať a oznámi pred hlasovaním túto skutočnosť okrskovej volebnej komisii, má právo vziať so sebou do osobitného priestoru na úpravu hlasovacích lístkov inú osobu spôsobilú upraviť hlasovací lístok podľa jeho pokynov a zákona a vložiť do obálky; takouto osobou nemôže byť člen okrskovej volebnej komisie. Obidve osoby pred vstupom do osobitného priestoru na úpravu hlasovacích lístkov člen okrskovej volebnej komisie poučí o spôsobe hlasovania a o skutkovej podstate trestného činu marenia prípravy a priebehu volieb a referenda.

(7) Zo závažných, najmä zdravotných dôvodov, môže volič požiadať sám alebo prostredníctvom inej osoby obec a v deň konania volieb okrskovú volebnú komisiu o hlasovanie mimo volebnej miestnosti, a to len v územnom obvode volebného okrsku, pre ktorý bola okrsková volebná komisia zriadená. V takom prípade okrsková volebná komisia vyšle k voličovi dvoch svojich členov s prenosnou volebnou schránkou, hlasovacími lístkami, obálkou a so zoznamom tých voličov, ktorí požiadali o hlasovanie mimo volebnej miestnosti. Vyslaní členovia okrskovej volebnej komisie zabezpečia, aby bola zachovaná tajnosť hlasovania a aby ten, kto hlasoval, podpísal prevzatie hlasovacieho lístka a obálky; ak tak volič nemôže urobiť alebo ak prevzatie hlasovacieho lístka a obálky odmietne podpísať, člen okrskovej volebnej komisie poznamená túto skutočnosť v zozname. Vyslaní členovia okrskovej volebnej komisie vykonajú pri podpise voliča opatrenia na ochranu osobných údajov ostatných voličov zapísaných v zozname. Tento zoznam voličov sa pripojí k zoznamu voličov. Okrsková volebná komisia zakrúžkuje poradové číslo voliča v zozname voličov ihneď po návrate členov komisie vyslaných s prenosnou volebnou schránkou do volebnej miestnosti.

(9) Volič, ktorý nemôže pre zdravotné postihnutie sám vložiť obálku do volebnej schránky, môže požiadať, aby obálku do volebnej schránky vložila iná osoba, nie však člen okrskovej volebnej komisie.

Účasť na kultúrnom živote, rekreácia, záujmové aktivity a šport (čl. 30)

196. MK SR pripravilo v roku 2017 informatívny materiál o postupnej debarierizácii kultúrnych inštitúcií v zriaďovateľskej pôsobnosti ministerstva s cieľom poskytnúť im

informácie o sprístupňovaní kultúry pre osoby so zdravotným postihnutím a s ambíciou povzbudiť proces postupného odstraňovania fyzických a informačných bariér a posilniť dostupnosť kultúrnych inštitúcií a kultúrnych aktivít vo formátoch prístupných pre osoby so zdravotným postihnutím (dostupné prostredníctvom webového sídla Ministerstva kultúry SR¹⁵).

197. MK SR vytvorilo stabilný finančný mechanizmus na podporu kultúry osôb so zdravotným postihnutím a inak znevýhodnených skupín obyvateľstva – dotačný program Kultúra znevýhodnených skupín, prostredníctvom ktorého sú podporované projekty v oblasti kultúry organizované najmä mimovládnyimi organizáciami a orgánmi územnej samosprávy. V roku 2017 bola suma finančných prostriedkov alokovaná na tento dotačný program zvýšená o 161,12% – v absolútnych číslach išlo o nárast z 375 300 € na 980 000 €.
198. V rámci zvyšovania povedomia o tejto problematike MK SR zrealizovalo v roku 2018 odborné interaktívne vzdelávacie podujatie pod názvom „*Otvorené – ústretové – prístupné*“¹⁶ (kultúrne inštitúcie na ceste k debarierizácii) pre štatutárov organizácií vo svojej zriaďovateľskej pôsobnosti (audiovizuálne záznamy príspevkov¹⁷).
199. V roku 2020 MK SR prijalo rezortný materiál Opatrenia na zabezpečenie a zlepšenie prístupu ku kultúre pre osoby so zdravotným postihnutím (fyzická a informačná debarierizácia), ktorý obsahuje konkrétne opatrenia na zlepšenie prístupnosti kultúry pre osoby so zdravotným postihnutím s horizontom plnenia do konca roku 2022.
200. Na úrovni EÚ boli na účel harmonizácie ustanovení Marakéšskej zmluvy s právnym rámcom EÚ prijaté dva legislatívne návrhy – smernica a nariadenie. Smernica, ako aj nariadenie, boli zverejnené v Úradnom vestníku EÚ 20.9.2017. Lehota na transpozíciu smernice do právneho poriadku SR uplynula 11.10.2018. Nariadenie sa uplatňuje v rámci celej EÚ od 12.11.2018. Ustanovenia smernice boli prebraté do Autorského zákona zákonom č. 215/2018 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon v znení zákona č. 125/2016 Z. z. a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Uvedená novela Autorského zákona zaviedla v súlade so smernicou novú výnimku z autorského práva v § 46a pre potreby osôb s poruchou čítania. Predmetná novela bola počas jej príprav prerokovaná so zástupcami organizácií nevidiacich a slabozrakých i s ďalšími zainteresovanými subjektmi (napr. zástupcovia knižníc a škôl poskytujúcich služby osobám s poruchou čítania). Novela nadobudla účinnosť 11.10.2018, čo zodpovedá dodržaniu transpozičnej lehoty smernice.

C. Osobitné povinnosti (čl. 31 – 33)

¹⁵ http://www.culture.gov.sk/extdoc/7335/info_debar_all

¹⁶ <http://www.culture.gov.sk/posobnost-ministerstva/kultura-znevychodnenych-skupin-obyvateľstva-/metodicke-materialy-pre-pripravu-kulturnych-podujati-117.html>

¹⁷ <https://www.youtube.com/watch?v=GEi2vp0rC48&list=PLSIlc2-x40bup2Aq93WY42iDfiyV0dQEY>

Štatistika a zhromažďovanie údajov (čl. 31)

201. Zákonom č. 280/2019 Z. z. , ktorým sa mení a dopĺňa zákon o sociálnych službách sa s účinnosťou od 1.1.2021, zavádza IS SOCS, v ktorom budú zbierané a zhromaždené údaje tak, aby boli aktuálne, overiteľné a relevantné pre potreby zisťovania skutkového stavu v oblasti sociálnych služieb (vrátane údajov o prijímateľoch sociálnych služieb so zdravotným postihnutím), skvalitnenia procesu strednodobého plánovania rozvoja sociálnych služieb a ich súvisiaceho spolufinancovania, a to na úrovni samosprávy aj štátu.
202. Štatistický úrad SR pravidelne zhromažďuje informácie, vrátane štatistických a výskumných údajov pre uplatňovanie politiky a opatrení prosievajúcich k zlepšovaniu životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím, ako aj opatrení na vykonávanie dohovoru. V rámci „Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 – 2020“ je každoročnou úlohou Štatistického úradu SR výpočet vybraných indikátorov sociálnej situácie osôb so zdravotným postihnutím a ich zverejnenie na portáli ŠÚ SR. Túto správu ŠÚ SR každoročne zasiela a zverejňuje na portáli ŠÚ SR nazýva sa „Vybrané indikátory sociálnej situácie osôb so zdravotným postihnutím“.
203. Pri nasledujúcom sčítaní v roku 2021 nebude zaradený krátky súbor otázok Washingtonskej skupiny pre štatistiku postihnutí. Na rokovaníach o pripomienkach Úradu komisára pre osoby so zdravotným postihnutím k zákonu o sčítaní obyvateľov, domov a bytov sa dohodlo, že ich požiadavky budú pokryté pomocou výberového štatistického zisťovania EHIS (Európske zisťovanie o zdraví). Údaje budú podrobnejšie čo sa týka obsahovej stránky. Keďže ide o výberové štatistické zisťovanie, údaje budú prepočítané na celú populáciu špeciálnymi váhami a Štatistický úrad SR ich poskytne do konca roka 2020.

Medzinárodná spolupráca (čl. 32)

204. Európsky konsenzus o rozvoji (ECD) bol revidovaný a nadobudol platnosť v roku 2017. Priebežne je monitorovaná implementácia revidovaného konsenzu. ECD venuje osobitnú pozornosť osobám so zdravotným postihnutím (para 30 a 31 ECD), ktorí sú často považovaní za najchudobnejších a najzraniteľnejších v rámci ich danej komunity, a ktorí čelia vyššej úrovni diskriminácie. Rozvojová spolupráca EÚ by podľa nového ECD mala brať ohľad na osobitné potreby osôb so zdravotným postihnutím a promovat ich práva v súlade s dohovorom a v súlade s princípom Agendy 2030 nevynechať nikoho bokom (leave no one behind).
205. V Rade vlády pre Agendu 2030 pre udržateľný rozvoj sú občania so zdravotným postihnutím zastúpení prostredníctvom zástupcu RVLP (podpredsedu Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím) a prostredníctvom splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, ktorý je zároveň podpredsedom Rady vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie, členom ktorej je aj Asociácia organizácií zdravotne postihnutých občanov SR a Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR. Títo zástupcovia sa aktívne zúčastňovali aj

participatívnych procesov tvorby Národných priorít implementácie Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj (2018) ako aj nadväznej Vízie a stratégie rozvoja SR do roku 2030 (materiál má byť predložený na rokovanie vlády SR v termíne do 31.12.2020).

Vykonávanie na vnútroštátnej úrovni a monitorovanie (čl. 33)

206. S cieľom zabezpečenia spolupráce s hlavným kontaktným miestom pri realizácii činností vyplývajúcich z dohovoru, ústredné orgány štátnej správy nominovali 2 kontaktné osoby v rámci svojho rezortu, ktoré sú zároveň zodpovedné aj za zber a spracovanie podkladov do správy o legislatívnych návrhoch, zmenách a dosiahnutom pokroku v oblasti práv osôb so zdravotným postihnutím. Súčasne sú nominované osoby členmi medzirezortnej pracovnej skupiny pre prípravu a aktualizáciu „Národného programu rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím“, ako aj pre prípravu druhej a tretej periodickej správy o implementácii dohovoru.
207. Legislatívny proces s cieľom novelizácie zákona č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva zahájilo MS SR v roku 2018. Po neúspešnom medzirezortnom pripomienkovom konaní k návrhu novely, ktorý navrhoval transformáciu Slovenského národného strediska pre ľudské práva na orgán pre rovnaké zaobchádzania a prenesenie agendy národnej inštitúcie pre ľudské práva (ďalej len „NHRI“) na verejného ochrancu práv (máj 2018), v ktorom nedošlo k odstráneniu hlavných rozporov, ktorými boli financovanie verejného ochrancu práv a odobratie mandátu NHRI Stredisku, MS SR predložilo nový návrh novely. Druhý návrh novely bol predložený do medzirezortného pripomienkového konania v októbri 2018 a navrhoval posilnenie Strediska ako NHRI pri zanechaní mandátu orgánu pre rovnaké zaobchádzanie a to vo vzťahu k rozšíreniu jeho právomocí, úpravy kreovania a zloženia Správnej rady a úpravy voľby a podmienok výkonu funkcie výkonného riaditeľa. Tento návrh si dával za cieľ zosúladiť legislatívnu úpravu s Princípami týkajúcimi sa statusu národných inštitúcií na podporu a ochranu ľudských práv (tzv. Parížske princípy). Návrh novely bol schválený vládou SR a predložený do Národnej rady SR v januári 2019. Napriek prijatiu pozmeňovacích návrhov a súhlasných stanovísk Ústavnoprávneho výboru a Výboru pre ľudské práva a národnostné menšiny bol v treťom čítaní v júni 2019 návrh novely zákona neprijatý. Aj keď Národná rada SR zamietla poslanecký návrh na zmenu a doplnenie antidiskriminačného zákona, ktorý mal za cieľ upraviť legislatívu v súlade s odporúčaním Výboru OSN pre práva osôb so zdravotným postihnutím, Dohovor je priamo aplikovateľný a má prednosť pred zákonom. Podľa článku 7 ods. 5 Ústavy SR platí, že medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, medzinárodné zmluvy, na ktorých vykonanie nie je potrebný zákon, a medzinárodné zmluvy, ktoré priamo zakladajú práva alebo povinnosti fyzických osôb alebo právnických osôb a ktoré boli ratifikované a vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred zákonmi. Vzhľadom na citlivosť právnej úpravy obsiahnutej v zákone č. 308/1993 Z. z. na novelizačné zmeny, Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky zvaží, či pristúpi k jeho novelizácií.

208. V predmetnom období došlo k finančnému posilneniu Strediska zo strany MF SR, ktoré navýšilo rozpočet Strediska na rok 2019 na 787 215 €, čo predstavovalo 42 % nárast oproti roku 2018. Vďaka zvýšenému rozpočtu, Stredisko získalo finančné prostriedky na prijatie 7 nových zamestnancov (40 % nárast). Napriek neprijatiu legislatívnej úpravy, finančné posilnenie Strediska ostalo zachované a v roku 2020 Stredisko hospodári s dotáciou MF SR vo výške 797 822 €. Podľa informácií od MF SR by takto navýšená dotácia mal byť poskytnutá Stredisku aj v najbližšom rozpočtovom období.
209. Zapojenie osôb so zdravotným postihnutím a ich reprezentatívnych organizácií do nezávislého rámca monitorovania je garantované personálnym obsadením komory za mimovládne organizácie Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím. Periodické správy sú prerokovávané aj na zasadnutiach RVLP (stály odborný, poradný, koordinačný a konzultatívny orgán vlády SR), kde je garantované zastúpenie Výboru pre osoby so zdravotným postihnutím, Výboru pre deti a mládež, Výboru pre rodovú rovnosť prostredníctvom podpredsedov uvedených výborov, ktorí sú zástupcami občianskej spoločnosti.
210. V rámci organizačnej zmeny MPSVR SR dňom 15.6.2020 zanikol odbor pre problematiku vykonávania Dohovoru OSN o práva osôb so zdravotným postihnutím (hlavné kontaktné miesto pre vykonávanie Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím).